

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1881. Andra Kammaren. N:o 12.

Onsdagen den 23 Februari.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen hållna sammanträde.

§ 1.

Föredrogs och bifölls Lag-Utskottets Utlåtande N:o 4, i anledning af Riksdagens Justitieombudsmans hemställan om ändring i eller tillägg till Förordningen den 16 Juni 1875 angående in-teckning i fast egendom.

§ 2.

Till behandling förekom Stats-Utskottets Utlåtande N:o 9, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel.

Punkterna 1—4:

Biföllos.

Punkten 5:

Kongl. Maj:t hade föreslagit, att Riksdagen måtte medgifva, att, derest tillgångar till förbättrande af aflöningen för en del af lärarne vid sjökrigsskolan blefve genom förhöjning af afgifterna för lärjungarne beredd, sådan förbättring måtte tills vidare, och intill dess slutlig reglering af sjökrigsskolans stat kunde varda af Kongl. Maj:t med Riksdagen fastställd, kunna, inom ett belopp af 8,000 kronor årligen, ifrågavarande lärare, efter Kongl. Maj:ts pröfning, tilldelas.

Ang. löneförbättring för en del lärare vid sjökrigsskolan.

Utskottet, som i förevarande punkt utlätit sig öfver berörda nådiga förslag, hade i anledning af detsamma gjort följande hemställan:

Ang. löneför-
bättring för en
del lärare vid
sjökrigsskolan.

(Forts.)

»att Riksdagen må Kongl. Maj:ts förevarande framställning på det sätt bifalla, att Riksdagen medgifver, att, derest tillgångar till förbättrande af aflöningen för en del af lärarne vid sjökrigsskolan blifva beredda genom höjning af lärjungarnes afgifter till högst 75 kronor för termin — dervid dock befrielse från afgiften må kunna mindre bemedlade elever intill en fjerdedel af hela antalet förunnas — sådan förbättring må tills vidare, och intill dess slutlig reglering af sjökrigsskolans stat kan varda af Kongl. Maj:ts med Riksdagen fastställd, kunna, inom ett belopp af 4,500 kronor årligen, ifrågavarande lärare, efter Kongl. Maj:ts pröfning, tilldelas.»

Efter uppläsning af denna hemställan, mot hvilken Herr R. *Törneblad*h inom Utskottet reserverat sig, anförde

Herr Hedin: Herr Talman! Kongl. Maj:ts den 30 Maj 1879 utfärdade nya stadga för sjökrigsskolan föreskrifver samma behörighetsvilkor för rätt att söka lektorsbefattning vid sjökrigsskolan som vid de allmänna läroverken. Blott en skillnad mellan kompetensvilkoren vid den förra och de senare har jag kunnat uppdaga, nemligen det absoluta påbudet i nyssnämnda stadga för sjökrigsskolan, att bland kompetensvilkoren ingår vid universitetsfakultet af lagdt disputationsprof, under det att läroverksstadgan godkänner disputationsprof af lagdt inför vederbörande konsistorium. Jag vill endast påpeka och anser mig icke behöfva med åberopande af temligen kända fakta ingå i någon bevisning af det påståendet, att denna skiljaktighet kan hafva till följd, att kompetensvilkoren i sjelfva verket blifva svårare för befördan till lektorsbefattning vid sjökrigsskolan än vid de allmänna läroverken. Om således kompetensvilkoren för lektorer vid sjökrigsskolan och vid de allmänna läroverken äro minst sagdt enahanda, möjligen något svårare för de förra än för de senare, så frågas vidare: huru förhåller det sig med likställigheten i afseende på undervisningsskyldighet? Går jag då till den för de allmänna läroverken gällande stadga, så finnes, att en lektor vid allmänt läroverk, den der icke är ledamot af domkapitel, har 20 à 22 timmars undervisningsskyldighet i veckan, under det att en lektor vid sjökrigsskolan har 19 till 24 timmars undervisningsskyldighet i veckan. Frågar jag vidare efter läsårets längd, så säger läroverksstadgan, att läsåret har 36 veckor. Men från dessa 36 veckor får jag först och främst afräkna 1½ veckas påsk- och pingstlof. Återstår således 34½ veckor, hvilken siffra likväl icke heller exakt uttrycker den verkliga undervisningstiden.

Stadgan för allmänna läroverken medgifver dels för hela skolan lof intill en hel dag, icke blott då hård väderlek inträffar, utan äfven vid marknad, allmän högtidlighet eller annan giltig anledning, dels, hvad sjetta och sjunde klassen beträffar, och hvilket särskildt bör tagas i betraktande vid en jämförelse med sjökrigsskolan, två dagar i månaden för den förra och fyra för den senare.

Om jag efter en beräkning, som jag tror bör någorlunda slå in, hopsummerar dessa lofdagar till $2\frac{1}{2}$ veckor och sammanlägger dessa $2\frac{1}{2}$ veckor med förutnämnda $1\frac{1}{2}$ vecka, blifver den i skolstadgan föreskrifna undervisningstiden af 36 veckor reducerad till 32 veckor. Vid sådant förhållande skulle skilnaden mellan sjökrigsskolans och de allmänna läroverkens läsår vara 3 eller 4 veckor, kanske närmare 4 veckor. Men denna skilnad torde i det närmaste uppvägas af den högsta undervisningsskyldighetens högre timtal i sjökrigsskolan, hvilket är 24 timmar i veckan mot 22 timmar i veckan vid de allmänna läroverken, så att efter timmar räknadt lektorerna vid de allmänna läroverken väl icke kunna hafva mera än 20 à 30, kanske nära 30, undervisningstimmar mera på läsåret än lektorerna vid sjökrigsskolan. Om detta är exakt — och jag vågar påstå, att det är så — frågas, om det är billigt, att staten försätter den ena kategorien af lärare i en sådan olika ställning mot den andra, som här är fallet.

Ang. löneförbättring för en del lärare vid sjökrigsskolan.
(Forts.)

En lektor vid de allmänna läroverken har en initiallön af 2,500 kronor; vidare har han 4 ålderstillägg å 500 kronor, således efter 20 år en lön af 4,500 kronor. Han har vidare här i Stockholm, tack vare kommunen, ett hyresbidrag af 600 kronor. Staten har dessutom, åtminstone i någon mån, sört för hans pensionering, och staten bidrager äfven till lärarnes enke- och pupillkassa. En lektor vid sjökrigsskolan har en utgångslön från 1,800 kronor till 2,040 kronor. Han har också fyra ålderstillägg, men icke på 500 kronor utan på 250 kronor. Han har icke någon pensionsrätt, ja, han kan icke, derest han skulle söka befordran till ett allmänt läroverk, räkna sig till godo sin tjänstgöring vid sjökrigsskolan. Och vidare — under det 69 § i stadgan för allmänna läroverken föreskrifver, att, derest en ordinarie lärare vid ett allmänt läroverk beviljas tjänstledighet på grund af sjukdom, han har rätt att uppbära $\frac{3}{4}$ af lönen under den tid ledigheten varar — så säger 35 § i stadgan för sjökrigsskolan, att den lärare, som på grund af sjukdom åtnjuter tjänstledighet, väl under den månad, hvarunder sjukdomsfallet inträffar, åtnjuter hela lönen oafkortad och derefter $\frac{3}{4}$ af lönen; men detta — väl att märka — endast till det löpande läsårets slut, så att han efter denna tid icke har lagligt anspråk på ett enda öre af lönen, i händelse sjukdomen fortfarande sätter honom ur stånd att tjänstgöra.

Vidare torde icke vara ur vägen att påpeka skiljaktigheten i de båda kategoriernas af lärare rättsliga ställning. 30 § i omförmälda stadga för sjökrigsskolan bestämmer, att Kongl. Maj:t förordnar lektorerna och att chefen för sjökrigsskolan förordnar öfriga lärare.

Hvad är det nu Kongl. Maj:t begär? Kongl. Maj:t har begärt, att Riksdagen måtte öppna honom ett tillfälle att, utan statskassans betungande, bereda lärarne vid sjökrigsskolan, i främsta rummet lektorerna, en ställning, hvad lönen beträffar — icke något annat — jemförlig med deras vederlikars vid de allmänna läroverken, hvilkas

Ang. löneför-
bättring för en
del lärare vid
sjökrigsskolan.

(Forts.)

lönevilkor en af Kongl. Maj:t tillsatt komité redan erkänt vara otillfredsställande. Kongl. Maj:t skulle, efter hvad jag från ett och annat håll hört uttalas, kunna på egen hand förordna det, hvartill Kongl. Maj:t nu begärt Riksdagens samtycke. Jag delar icke denna mening. Jag är för min del erkänsam mot Kongl. Maj:t, därför att Kongl. Maj:t underkastat denna fråga Riksdagens pröfning. Men när Kongl. Maj:t så förfarit, synes mig detta om ett sant konstitutionellt sinnelag vittnande förfarande förtjena ett något annat svar, än Stats-Utskottet föreslagit Riksdagen att lemna Kongl. Maj:t och, jag kan väl tillägga, lemna föredragande Statsrådet, Chefen för Sjöförsvarsdepartementet.

Stats-Utskottet vill nu att man skall minska den af Kongl. Maj:t afsedda löneförbättring, minska denna löneförbättring, som, om den kommer att utgå på det sätt Kongl. Maj:t vill, endast skulle bringa lektorerna vid sjökrigsskolan i jemförlig ställning med deras vederlikar vid de allmänna läroverken — i jemförlig ställning, nemligen med afseende på *lönen* allenast; ty här är icke fråga om vare sig något hyresbidrag eller någon pensionsrätt eller rätt att räkna sig tjensteår till godo vid öfvergång till annat läroverk. Detta finner nu Stats-Utskottet vara för mycket begärtdt. Och Stats-Utskottet vill vidare öka antalet af de s. k. friplatserna från af Kongl. Maj:t föreslagna fem stycken ända till en fjerdedel af hela antalet elever vid sjökrigsskolan. Med afseende på detta Stats-Utskottets förslag tillåter jag mig ett par anmärkningar. Jag frågar för det första: kan det vara skäl, åtminstone innan behof af större antal friplatser visat sig, att man från det hittills tillämpade systemet: »inga friplatser alls» med ens öfvergår till »en fjerdedel friplatser» och derigenom lockar en mängd ynglingar in på en bana, på hvilken man sedermera endast åt ett ringa antal personer kan bereda utkomst. så länge åtminstone sjövapnet, i följd af den nutida sjökrigsmaterielens beskaffenhet, endast kräfver ett ringa antal officerare? Min andra fråga är den: är det icke ett förvillande missbruk af ord att tala om »friplatser» i ett fall som detta, der, äfven om den af Kongl. Maj:t föreslagna förhöjningen af elevafgiften från 30 kronor till 150 kronor fastställes, hvarenda plats likväl i sjelfva verket blir en friplats? I chefens för sjökrigsskolan memorial, för hvilket är delvis redogjördt i bilagan till Kongl. Maj:ts proposition, finnes kostnaden för den i sjökrigsskolekursen ingående årliga 4½ månaders sjöexpedition upptagen till 180 kronor för hvarje elev. Jag förutsätter, att väl ingen skall motsäga mig, om jag säger att här borde i stället för 180 kronor skrivas inemot 220 kronor. Men siffran må vara hvilken som helst — 180 kronor äro dock mera än 150 kronor, eller, rättare sagdt, 120 kronor. Sålunda gifves en riklig ersättning för den s. k. elevafgiften. Jag anser mig därför berättigad att säga, att, äfven om elevafgiften, i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag, höjes från 30 kronor till 150 kronor, likväl hvarenda plats vid sjökrigsskolan är en verklig friplats. De platser åter,

som här benämnas friplatser, borde rätteligen kallas något helt annat. De äro nemligen af kronan stipendierade platser. Innehafvarne af sådana platser skola icke blott icke erlägga elevafgifter, utan de åtnjuta tillika underhåll under $4\frac{1}{2}$ månaders sjöexpedition, ett underhåll hvilket, såsom nyss nämndes, i värde uppgår till minst 200 kronor. När förhållandet är sådant, har det förefallit åtminstone mig egendomligt, att Stats-Utskottet velat pruta på ett så ringa belopp, som här är i fråga, och att Stats-Utskottet velat tillstyrka Riksdagen att, på sätt här är föreslaget, besvara Kongl. Maj:ts proposition. Till denna Kongl. proposition vågar jag hemställa om bifall.

Ang. löneförbättring för en del lärare vid sjökrigsskolan.
(Forts.)

Herr Sven Nilsson: Om här vore fråga om en löne reglering, skulle den ärade talare, som före mig hade ordet, utan tvifvel kunnat haft något skäl för hvad han anförde, men då nu endast åsyftas en tillfällig löneförbättring åt en del lärare vid sjökrigsskolan, tror jag ej, att han haft anledning till de yttranden, han fälde. Han har nemligen gått ut från den åsigt, att det hufvudsakligen är lektorerna vid nämnda skola, som befinna sig i sämre ställning än deras vederlikar vid de allmänna läroverken, och han har önskat, att de måtte komma i åtnjutande af lika goda ekonomiska vilkor som desse. Jag vill då fråga, om detta icke kunde ske genom ett bifall till Stats-Utskottets hemställan i denna punkt. Såsom Kamraren behagade finna af det alternativa förslag till löneförbättring, som är uppgjordt af chefen för sjökrigsskolan och bilagdt statsverkspropositionen, uppgår icke förhöjningen i denna lönestat för lektorerna till så hög summa, som den Stats-Utskottet här föreslagit till Kongl. Maj:ts disposition, och följaktligen blifver enligt mitt förmenande Kongl. Maj:t i tillfälle att kunna höja lönerna för lektorerna till det belopp, som den ärade talaren önskat. Jag tror således, att han ej haft skäl till den anmärkning, han i afseende å denna del af frågan rigtat mot Utskottet.

Det är för öfrigt helt naturligt, att, då Stats-Utskottet vid tillstyrkandet af den begärda, betydliga förhöjningen af terminsafgifterna ansett, att ett större antal elever borde beredas friplatser vid sjökrigsskolan, hela det belopp Kongl. Maj:t äskat för ändamålet, icke kunnat erhållas, för så vidt man icke skulle ytterligare höja de terminsafgifter Kongl. Maj:t föreslagit. Utskottet ville, som Kamraren torde hafva funnit, bereda friplatser vid skolan åt 25 % af hela elevantalet, under det att Kongl. Maj:t endast velat hafva 5 friplatser, och derigenom måste uppkomma en motsvarande minskning af den inkomst, som af terminsafgifternas förhöjning beräknats af Kongl. Maj:t. Å andra sidan har emellertid Utskottet trott sig på goda skäl kunna antaga, att genomförandet af den åsyftade löneförbättringen icke skäligen bör kosta mera än 4,500 kronor, hvartill Utskottet beräknat terminsafgifterna uppgå. Detta är hufvudsakliga anledningen, hvarför Utskottet kommit till denna summa af

*Ang. löneför-
bättring för en
del lärare vid
sjökrigsskolan.*

(Forts.)

4,500 kronor, som betänkandet i denna del innehåller. För min del tror jag, att, då det är fråga om att höja dessa terminsafgifter i så högst betydlig grad, som nu föreslagits, är det Riksdagens pligt att se till, att man icke derigenom utestänger sådana elever, som förut kunde vinna inträde i skolan, från denna möjlighet, hvilket enligt Stats-Utskottets förmenande blefve fallet, om man bibehölle samma princip, som i detta fall hittills följts, nemligen att taga terminsafgifter af alla elever, som vunnit inträde vid skolan, med undantag endast af det ringa fåtal, som omfattas i Kongl. Maj:ts proposition om statsverket. Det är väl sant, att största delen eller nästan alla, som söka inträde vid sjökrigsskolan, äro förmögne mäns barn, men det kan dock icke nekas, att det finnes icke så få barn af medelklassen och till och med derunder, som söka och vinna inträde såsom elever vid skolan. Dessa böra efter mitt förmenande icke hindras från att söka inträde, hvilket enligt Stats-Utskottets uppfattning blefve följden, såvida man icke sökte bereda dem tillfälle dertill på det sätt Utskottet här föreslagit, nemligen genom beredande af större antal friplatser. Således torde den ärade talaren finna, att skälet, hvarför Stats-Utskottet nedsatt det af Kongl. Maj:t begärda anslaget, är just för att bereda tillfälle för de mindre be- medlade att vinna inträde i skolan.

Om nu Kammaren bifaller Kongl. Maj:ts proposition, så vill jag fästa uppmärksamheten på att man derigenom egentligen beviljar mera än som skulle åtgå till samtliga lärarnes vid skolan löneförbättring; ty om man jemför Kongl. Maj:ts proposition med det af chefen för sjökrigsskolan uppgjorda alternativa förslaget till aflöningsstat för lärarne, så finner man, att Kongl. Maj:t begärt 8,000 kronor till löneförbättringar vid sjökrigsskolan, men i chefens uppgjorda lönestat är deremot föreslaget 8,200 kronor till löneförhöjningar, hvori dock inberäknats ett belopp af 1,280 kronor, som skulle utgå till ved, lyshållning, modeller, böcker o. s. v. Kongl. Maj:t har icke gjort någon åtskilnad mellan det belopp, som skulle fordras för lärarnes löneförbättring, och det som här ifrågasatts till expenser. Häraf torde Kammaren finna, att, så vidt man bifaller Kongl. Maj:ts proposition oförändrad, gifver man egentligen på samma gång Kongl. Maj:t rätt att disponera ett högre belopp för lärarnes tillfälliga löneförbättring, än chefen för sjökrigsskolan, vid uppgörandet af den ofvannämnda staten, ansett nödigt för löneförbättringens genomförande, och ett bifall till den Kongl. propositionen skulle således lätt kunna leda derhän, att vid en ny stats uppgörande man skulle få se lönerna höjda öfver hvad den föreslagna staten nu innehåller för desse lärare.

Jag tror för min del, att de skäl, Stats-Utskottet anfört i denna fråga, äro tillfyllestgörande, och anser för öfrigt mindre lämpligt att, innan Kongl. Maj:t hunnit att framlägga definitiv löne reglering och ny stat, på förhand bevilja alla de löneförbättringar, som kunna begäras. Ätminstone har icke hittills under föregående riksdagar

representationen brukat gå Kongl. Maj:t i förväg med afseende å dylika regleringar, och då i förevarande fall det ej kan dröja länge, innan regeringens förslag till reglering jemte ny aflöningsstat för Riksdagen framläggas, så torde det ej vara skäl att nu frångå denna regel. Stats-Utskottet har i alla fall ej afstyrkt hela förhöjningen, utan hemställt om ett belopp af 4,500 kronor till de mest i ögonen fallande orättvist aflönade lärarne, och jag föreställer mig, att inga stora olägenheter utaf ett kort uppskof i öfrigt kunna inträffa.

Jag anhåller om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr E. G. Boström: Mer än väl vet jag, att det i allmänhet är lönlöst att yrka ändring i ett beslut, fattadt af Stats-Utskottet, i synnerhet om beslutet varit så enhälligt som detta. Af det anförande, som nyss afgafs af en aktad ledamot i Stats-Utskottet, hörde vi äfven, att han ej det ringaste lätit på sig inverka den klara framställning, som kom från den talare, hvilken öppnade debatten. Den värde stats-utskottsledamoten påstod, att här är fråga om löne-reglering, oaktadt det för min del föreföll klart af den förste talarrens framställning, att här ej är fråga derom, utan endast om löne-förbättring, så att lärarne vid sjökrigsskolan kunde komma i jemnbredd med motsvarande lärare vid andra läroverk.

Af de handlingar, som åtföljt propositionen, finner man, att chefen för sagda läroverk framlagt två förslag till löne-reglering, nemligen ett definitivt och ett tillfälligt. Man finner äfvenledes af handlingarne, att Kongl. Maj:t lagt åsido det definitiva och endast framlagt det tillfälliga för Riksdagen.

Kongl. Maj:t har icke velat gå i förväg den reglering af lektorernas löner, som utan tvifvel kommer att ske; och det är nu endast fråga om en tillfällig löneförhöjning, i trots af hvad samme talare yttrade. Kongl. Maj:t har så strängt hållit derpå, att Kongl. Maj:t icke ens för lektorerna vid sjökrigsskolan begärt samma förmån, som tillkommer lärare vid enskilda läroverk, att åtminstone till en viss grad få räkna sig tjenstgöringsåren till godo.

Jag må också säga, att det förefaller mig eget, att Stats-Utskottet anser sig bättre än Kongl. Maj:t kunna bestämma, huru många friplatser, som vid sjökrigsskolan må vara behöfliga. Mig vill det synas, som om Kongl. Maj:t vore rätta personen att bestämma den saken. Vi hörde, att det större antalet friplatser skulle vara till förmån för medelklassen och för att ej dess barn skulle blifva från ifrågavarande skola utestängda. Men af den förste talarrens yttrande, likasom af de den Kongl. propositionen bilagda handlingar, framgår det alldeles klart, att den ifrågasatta afgiften icke ens kommer att motsvara kostnaden för elevernas underhåll de månader, då de äro ute på sjöexpedition; och jag hemställer till den siste ärade talaren, om icke äfven medelklassen har skyldighet att föda sina barn. Det skälet förefaller mig således icke mycket välgående.

Ang. löneförbättring för en del lärare vid sjökrigsskolan.
(Forts.)

Ang. löneför-
bättring för en
del lärare vid
sjökrigsskolan.
(Forts.)

För öfrigt kan jag ej rätt följa med den beräkning, som Stats-Utskottet härutinnan uppgjort. Kongl. Maj:t har af 55 betalande elever beräknat ett belopp af 8,250 kronor. Stats-Utskottet vill lemna friplatser åt tio elever mera än Kongl. Maj:t, hvarigenom afgiftsbeloppet komme att minskas med 1,500 kronor till 6,750 kronor. Emellertid har Utskottet endast gjort hemställan om 4,500 kronors användande för nu ifrågavarande ändamål. Är det då meningen att lägga skilnaden i nämnda båda belopp på hög? Eller vore det icke rättare att låta Kongl. Maj:t få förfoga äfven öfver skilnaden? Jag vill ej längre i denna fråga upptaga Kammarens tid, ty saken förekommer mig alldeles klar. Den är af ringa betydelse, om man ser till det belopp, hvarom här är fråga, men den är af icke ringa vigt, om man betänker, att det gäller att bereda rättvisa åt en klass af lärare, som icke fått sig sådan fullt tillagd. Jag är ock öfvertygad, att, om hans Excellens Herr Statsministern — som jag föreställer mig i anseende till Departementschefens förhinder här intager hans plats — ville lägga sitt ord till förmån för denna sak, sjökrigsskolans lektorer skola komma i åtnjutande af den rättvisa, hvarom Kongl. Maj:t föreslagit.

Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, gaf Herr Talmannen propositioner såväl på bifall till Utskottets hemställan som ock på yrkandet att Kongl. Maj:ts proposition i ämnet måtte antagas; och fann Herr Talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen. Votering blef begärd samt företogs, enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 5:te punkten af dess Utlåtande N:o 9,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets berörda hemställan i hvad den skiljer sig från Kongl. Maj:ts i förevarande afseende gjorda framställning, bifallit sistnämnda framställning oförändrad.

Vid röstsedlarnes sammanräkning befans, att 110 ledamöter röstat Ja och 68 ledamöter Nej, hvadan Utskottets hemställan bifallits.

Punkten 6:

Ledamoten af Första Kammaren Friherre *R. Klinckowström* hade i sin motion N:o 2 yrkat nedsättning i reservationsanslaget till sjömätningar och sjökartekontorets verksamhet från nuvarande beloppet 60,000 kronor till 50,000 kronor, samt i sammanhang dermed att anslaget borde upphöra att vara reservationsanslag.

Ang. förslag om nedsättning i sjökarteverkets anslag.

I fråga om detta yrkande hade Utskottet på anförda skäl hemställt,

att samma yrkande måtte af Riksdagen lemnas utan afseende.

Herr Hedin anförde: Ehuru jag, Herr Talman, icke skall framställa något annat yrkande än den hemställan af Stats-Utskottet, som vi nyss hört uppläsa, kan jag icke låta denna punkt passera, utan att fästa uppmärksamheten på några egendomligheter i Stats-Utskottets motivering, som äro af den beskaffenheten att de måste förutsättas hafva tillkommit genom ett förbiseende. Stats-Utskottet säger att »anslagets natur af reservationsanslag varit med hänseende till beskaffenheten af de behof, som dermed skolat fyllas, särdeles lämplig».

Jag skall icke bestrida detta uttalande; men när Stats-Utskottet vidare säger: »Särskildt vill Utskottet omförmåla, att kostnaderna för den åt sjökartekontoret på Skeppsholmen uppförda byggnad, 51,000 kronor, skulle, jemlikt Kongl. brefvet den 23 September 1870, af besparingar å sjökarteverkets medel gäldas» — då, Herr Talman, måste jag protestera. Detta skäl för bibehållande af anslaget natur duger icke, bland annat därför, att det står i den uppenbaraste strid med hvad Riksdagen vid åtskilliga tillfällen uttalat och stadgat. Kan det verkligen vara Stats-Utskottets mening, att det är lämpligt att man af ett reservationsanslag för sjömätningar och sjökartekontorets verksamhet, utan att göra hemställan till Riksdagen om dess samtycke, använder en summa af 51,000 kronor till uppförande af en ny byggnad? Detta är *en* fråga, men det finnes en annan fråga, som är svårare att tillfredsställande besvara. Riksdagen har flera gånger sagt och bjudit till att inskräpa, att icke ens de besparingar, Kongl. Maj:t eger rätt att använda å de anslag, med afseende å hvilka Kongl. Maj:t har den mest oinskränkta dispositionsrätt, nemligen de fasta anslagen, få användas förr, än de verkligen finnas till, d. v. s. äro till beloppet kända. Fans en sådan besparing å reservationsanslaget i det ögonblick, då medel anvisades till byggande af ett nytt hus åt sjökartekontoret? Nej, alldeles icke. Kongl. Maj:t fastställde den 4 Februari 1870 stat för sjökartekontoret, som slutade å en summa af 70,000 kronor, deruti ingick 10,000 kronor beräknade inkomster af karteförsäljningen. Således var hvarje öre taget i anspråk för det ändamål, som med anslaget afsågs. Men några månader derefter eller den 23 September 1870 beslöt Kongl. Maj:t på hemställan af dåvarande Sjöförvaltningen, att *eventuella* besparingar å ifrågakvarande

Ang. förslag
om nedsättning
i sjökartever-
kets anslag.
(Forts.)

anslag under detta och följande år, hvilka skulle åstadkommas genom inställande af redan beslutade sjömätningsexpeditioner med kannon-ångslupen Carlsund, finge användas till uppförande af den nya byggnaden åt sjökartekontoret. Detta är ett *arrangement*, som står i den allra uppenbaraste och mest direkta strid med de af Riksdagen fastställda villkor för användande af besparingar. Det är mot Stats-Utskottets förfarande att, låt vara endast indirekt, godkänna ett dylikt tillvägagående, som jag har velat inlägga min protest.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Jag ber endast få svara den ärade talaren på stockholmsbänken, att det klandrade förfogandet öfver en del af det ifrågavarande anslaget egentligen bort falla under Konstitutions-Utskottets och statsrevisorernas befogenhet vid den tid, då medlen anvisadas.

Hvad i öfrigt beträffar Kongl. Maj:ts rätt att använda de besparingar, hvarom här är fråga, så är det tydligt att, om fullt lika villkor gälla i afseende å detta reservationsanslag som för dylika anslag i allmänhet, Kongl. Maj:t måhända icke kunnat använda medlen för byggnaden. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att ifrågavarande reservationsanslag tillkommit såsom ersättning för ett bidrag, som till sjökartekontoret förut utgått från handels- och sjöfartsfonden. Man måste således först se till hvad rätt Kongl. Maj:t haft i afseende å dessa medel för att kunna bedöma, om Kongl. Maj:ts ifrågakomna förfarande varit riktigt eller icke.

Herr Hedin: Jag ber endast att få nämna, det den fråga, hvarom nyss talades, för omkring åtta år sedan var föremål för statsrevisorernas uppmärksamhet och att hvad jag nu klandrat icke är Kongl. Maj:ts åtgärd, hvilken hör till den snö som föll i fjor, utan Stats-Utskottets motivering, hvilken är en snö, som fallit i år. Jag tager mig nu friheten anhålla, att den föredragna punkten måtte, med ogillande af Stats-Utskottets motivering, af Kammaren godkännas.

Härmed var öfverläggningen slutad. Sedan propositioner gifvits enligt de gjorda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets förslag.

Ang. anslaget
till lots- och
fyrinrättning
gen m. m.

Punkten 7:

Kongl. Maj:t hade föreslagit, att det till lots- och fyrinrättningen med lifräddningsanstalterna uppförda penninganslag måtte upptagas till enahanda belopp, hvartill inkomsten af titeln »fyr- och båkmedel» beräknats eller 1,100,000 kronor, och följaktligen anslaget, med inberäkning af deri ingående friheter och ersättningar, uppföras med 1,100,409 kronor, eller 100,000 kronor högre belopp än det i nu gällande riksstat upptagna, hvarvid Kongl. Maj:t tillika förutsatt, att de å nämnda inkomstitel uppkommande öfverskott fortfarande finge, såsom hittills, användas för de med anslaget afsedda ändamål.

Deremot hade Friherre R. Klinckowström uti förr berörda motion (N:o 2) föreslagit, att förevarande anslag måtte i 1882 års riksstat nedsättas till 800,000 kronor och derjemte upphöra att vara reservationsanslag, dervid motionären såsom skäl för sitt yrkande åberopat de stora reservationer, som å anslaget uppkommit, utgörande för det sista år motionären angifvit, eller år 1878, 453,663 kronor 26 öre.

Ang. anslaget till lots- och fyrinrättningen m. m.
(Forts.)

Med anledning af dessa framställningar hade Utskottet hemställt,

att, med afslag å Friherre R. Klinckowströms omförmälda yrkande, Riksdagen måtte bifalla hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende behagat föreslå.

Ordet begärdes af

Herr Ödman, som yttrade: Något egentligt yrkande har jag icke att göra mot denna punkt, men har icke heller velat låta den passera utan att fästa uppmärksamheten derpå, att Riksdagen i sjelfva verket lefver i okunnighet om, huru de 1,100,000 kronor, hvarom här är fråga, användas, emedan från regeringen icke blifvit till Riksdagen inlemnadt något förslag till normalstat för lots- och fyrinrättningen — mig veterligen det enda statens embetsverk, som är i saknad af sådan. Då emellertid man icke allenast från de sjöfarande hör klagomål öfver allt för dryga lotspenningar, utan samtidigt från våra lotsar hör klagan öfver att de äro för litet aflönade och man ännu väntar på byggandet af ett fyrfartyg vid Kopparstenarne, hvarom Riksdagen vid 1879 års riksdag i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhöll, men som icke har kunnat byggas i brist på medel, så vore jag för min del, hellre än att bifalla Friherre Klinckowströms motion, böjd att föreslå höjandet af ifrågavarande anslag. Men, såsom sagdt, man kan i detta fall hysa en berättigad tveåghusenhet, då man icke vet, huru anslaget användes. Vid 1877 års riksdag begärde Kongl. Maj:t en förhöjning i årsanslaget till lotsstaten från 800,000 kronor till 1 million kronor, hvilken framställning äfven beviljades. Men vid samma riksdag väcktes en motion, hvari anhölls, att lotsverkets stat likasom andra verks lönestater skulle öfverlemnas till pröfning och fastställande af Riksdagen, samt att Kongl. Maj:t ville för detta ändamål för Riksdagen framlägga förslag till normalstat. Denna motion besvarades af Stats-Utskottet så: »Utskottet föreställer sig, att, sedan numera uppmärksamheten derå fästs, Kongl. Maj:t ej lär underlåta att till en kommande Riksdags pröfning öfverlemna dylikt förslag (om normalstat för lotsverket), och denna del af motionen har derföre synts Utskottet ej böra till någon särskild Riksdagens åtgärd föranleda.» Detta skrefs år 1877. Vi hafva nu år 1881, men ännu hafva vi icke sett någon

Ang. anslaget
till lots- och
fyrinrättning-
gen m. m.
(Forts.)

dylik stat framlagd. I detta hänseende saknas ej precedensfall. Rikets Ständers revisorer anmälde sålunda för 1865 års Ständer, att post- och tullverken icke hade inkommit med förslag till normalstater. Detta föranledde en underdånig skrifvelse af år 1866, hvilken hade till följd, att normalstater för post- och tullverken inlemnades till Riksdagen. Sedermera tog regeringen sjelf initiativet till fastställande af normalstat för telegrafverket, hvilken inlemnades till 1871 års Riksdag.

Med den betydighet, som ovilkorligen måste tillerkännas fyrväsendet vid våra kuster, anser jag frågan om fastställande af normalstat för lots- och fyrinrättningen böra på det kraftigaste befrämjas; ty vi hafva i detta afseende internationella förbindelser att uppfylla. Beträffande särskildt frågan om ett fyrfartyg vid Kopparstenarne, så är jag från säkert håll underrättad, att både engelska och tyska regeringarne hört sig för, om icke svenska regeringen ämnar på något lämpligt sätt utmärka detta för sjöfarten i Osternsjön så ytterst vådliga grund.

Vi kunna föreställa oss, att, om svenska regeringen ursäktar sig dermed, att vi icke hafva råd att lägga ut ett fyrfartyg vid Kopparstenarne, så skall nog England eller Tyskland passa på tillfället att göra det — sannolikt Tyskland. Men man kan icke lägga ut ett fyrskepp utan att hafva en vinterhamn, dit man kan inbogsra det samma, då isen kommer, och dertill är Fårösund närmaste platsen. Från att vara en öfvervintringshamn kan det lätt öfvergå till en örlogshamn. Detta är en ömtålig fråga, och man bör dervidlag icke endast tänka på kostnaderna. Jag har velat fästa uppmärksamheten på detta till den kraft och verkan det kan hafva och skulle för min del gerna se, om en normalstat för lots- och fyrinrättningen kunde framläggas redan till nästkommande Riksdag.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 8—14:

Biföllos.

Ang. anslag
till byggande
af ett pansar-
fartyg.

Uti punkten 15 hade Utskottet yttrat sig öfver dels Kongl. Maj:ts förslag, att till byggande af ett pansarfartyg måtte beviljas 2,290,000 kronor samt deraf anvisas 650,000 kronor att å extra stat för år 1882 utgå, dels ock Herrar *Jonas Jonassons* i Gullaboås och *A. P. Linds* inom Andra Kammaren afgifna motioner N:is 117 och 160, deruti yrkats att nyssberörda af Kongl. Maj:t äskade anslagsbelopp icke måtte beviljas; och hade Utskottet hemställt,

»att Riksdagen måtte Kongl. Maj:ts förevarande nådiga framställning i den mån bifalla, att ett extra anslag af 480,000 kronor för år 1882 anvisas till byggande af sådana krigsfartyg, som kunna med denna anslagstillgång fullbordas.»

Mot denna hemställan voro reservationer inom Utskottet anmälda:

*Ang. anslag
till byggande
af ett pansar-
fartyg.
(Forts.)*

af Herrar *R. Montgomery-Cederhielm, L. Nordenfelt, Grefve C. Beck-Friis, Grefve S. Lagerberg, R. Törneblad, J. Widén, F. von Strokirch, J. E. Gavelius, C. E. Laurell, Friherre H. M. Palmstjerna* och Grefve *G. Hamilton*, hvilka ansett Kongl. Maj:ts i ämnet aflåtna proposition böra bifallas; samt

af Friherre *R. von Kræmer*.

Sedan uppläsning skett af Utskottets förslag, lemnades ordet, på begäran, till

Friherre Stackelberg, som yttrade: Om behovet af den ena eller andra certens fartyg för vårt lands kustförsvar kunde bero endast på ett komitébetänkande, vore det ingen fara. Nu är emellertid olyckligtvis så icke fallet, och det gör att jag har litet svårt att förstå det slut, hvartill Utskottet kommit i denna 15:de punkt.

Hvad som i detta afseende kräfvades, torde bero på omständigheter, hvaröfver vi icke äro herrar, så t. ex. bland annat på vårt lands läge och våra kusters beskaffenhet.

Beträffande landets läge är det sådant, att vi måste vara beredde på, att en fiende anfaller oss med en landstigningshär uppgående till cirka 90,000 man, ty sådana tillgångar har en del af våra grannar icke allenast i fråga om härstyrka, utan äfven i transportmedel. Då emellertid fordringarne på transportmedel numera blifvit större än förut, skall jag dock taga bort en del af dessa 90,000 och nedsätta antalet till endast 50,000 man. Vi kunna alltså vänta ett anfall af minst 50,000 man, på en gång hitförda af endast ångfartyg. I de gamla segelskeppens tid måste en landstignings-transportflotta alltid eller åtminstone företrädesvis söka hamn till landstigningsplats; men nu i ångans tid lärer väl icke någon fiende, som hotar oss med landstigning, välja hamn eller skärgård för att der landsätta sina trupper, utan föredrager med all säkerhet öppna kusten, så mycket hellre som han inomskärs skulle äfventyra att möta faror och försät af allehanda slag. Vi hafva en kust på 270 miles längd. Af denna är ungefär $\frac{1}{3}$ alldeles öppen och erbjuder fienden de yppersta landstigningsplatser. Jag räknar nu ändå icke Gotland och Öland. Hela skånska kusten t. ex. med högst få undantag erbjuder landstigningsställen hvar som helst, hvarest fienden endast behöfver ankra på 6,000 till 10,000 fots afstånd från sjelfva stranden. Detta hvad beträffar Skånes kust. Vidare hafva vi, utom Skelderviken, äfven Laholmsbugten, och enahanda är förhållandet hela kusten uppåt ända till Kongsbacka — öfverallt ypperliga landstigningsplatser för en fiende. Jag har ändå icke räknat de otaliga

*Ang. anslag
till byggande
af ett pansar-
fartyg.
(Forts.)*

hamnar och farleder, han dessutom kan välja, utan endast tagit i betraktande den öppna kusten.

För att i någon mån underlätta härens arbete till lands, synes mig vara alldeles uppenbart, att vi till sjös måste hafva ett vapen af den beskaffenhet, att det icke endast skulle kunna skaffa landthärens underrättelse om fiendens förehafvande i den hamn, hvarifrån utskeppningen sker, utan äfven följa honom på vägen till den landstigningsplats han väljer, och om hvilken vi eljest måste sväfva i okunnighet ända tills landstigningen eger rum. Härtill behöfvast oundgängligen pansrade fartyg, som äro i stånd att trotsa fienden något. För att tvinga fienden att rusta mer än han annars skulle behöfva, måste dessa fartyg dessutom vara så beskaffade, att de kunna tillfoga honom väsentlig skada på vägen mellan hans land och vårt.

En landstigning går numera ganska fort. Ett par dagar äro tillräcklig tid för att komma öfver Östersjön; kommer fienden väl till landstigningsplatsen, så behöfves för landstigningen ej mera än två timmar för hvarje antal af 10,000 man; således behöfvast 10 timmar för 50,000 man. Denna uppgift grundar sig på vunnit erfarenhet. Vid det senaste tillfälle, då landstigning på öppen kust skedde i större skala, nemligen i Krim-kriget, landsattes på fyra timmar 20,000 fransmän och 18 fullständigt anspända kanoner. Det är nu länge sedan dess, och medlen att landstiga fort hafva sedan den tiden långt ifrån att minskas tvärtom ökats. För den skull kan man icke räkna på, att det numera skall gå åt längre tid, under förutsättning att landstigningen sker under gynnsamma omständigheter och ostörd. Väderleken bryr en nutidens flotta sig litet om, emedan hon förer trupperna på ångfartyg och således kan välja väder och landstigningsplats efter omständigheterna. Huru skall nu, när kusten i en lång sträcka är så öppen och tillgänglig för landstigning som vår, krigshären i landet utan understöd af flottan kunna få tid på sig och få besked om hvar landstigningen skall ske eller tidpunkten för densamma, så att vi må kunna med tillräcklig styrka möta fienden vid landningsstället?

Man har sagt, och flera tro det äfven, att Stockholm skulle vara en fördelaktig anfallspunkt för en anryckande fiende. Sant är, att om Stockholm skulle falla i fiendens händer, så vore det för landet en stor olycka; men manne olyckan skulle blifva mindre, om Skåne, Halland och Blekinge fölle i hans hand? Jag undrar, hvilken vore den säkraste vägen att eröfra Stockholm, antingen sjövägen eller landvägen. Jag vågar tro att den fiende, som anfaller Stockholm, icke gör det från sjösidan, och detta af det skäl, jag nyss nämnde, att skärgården är för honom besvärlig och farlig. Derjemte hafva vi lyckligtvis ett fäste vid Oscar Fredriks borg.

Man har sagt, att vi nu skulle stå inför ett nytt system och att det af regeringen framlagda förslaget om en pansarbåts byggande innebure en öfvergång härtill. Det är emellertid icke så.

Det system, som nu föreligger och som ligger till grund för Kongl. Maj:ts proposition, är, såvidt jag förstår, detsamma som antagits af Riksdagen och konungen i början af 1860-talet.

Då, liksom nu, insåg man, att vi behöfde sjögående pansarfartyg, som kunde göra landthären den stora tjensten att försvåra fiendens landstigning, och det nu föreliggande förslaget är endast ett fullföljande af det då antagna systemet. De John Ericssons monitorer, hvilka vi då byggde, äro numera i mycket föråldrade och behöfva för den skull förnyngras, utvecklas och förbättras. Så har ock skett i andra länder; ty ur det lilla frö, som John Ericsson med sin första monitor sådde år 1862, är det utan tvifvel, som dessa pansarkolossoer vuxit ut, hvilka man under de senare åren låtit bygga i Italien och England. Nu vore det meningen, att äfven vi skulle, efter måttet af våra krafter, tillgodogöra oss senare tidens förbättringar, och så vidt jag förstår är den typ, komitéen framställt och regeringen här föreslagit, den minsta möjliga, som nu för tiden kan komma ifråga att byggas. Man har från åtskilliga håll hört klagas öfver, att den skulle blifva så dyr. Ja, allting är relativt här i världen, äfven dyrheten. För min del finner jag priset i förhållande till de fördelar denna typ erbjuder synnerligen billigt, särdeles om man jemför detta pris 2,290,000 kronor med hvad dessa nu föråldrade monitorer på sin tid kostade. Dessa byggdes i början af 1860-talet, nemligen de tre första, om jag icke minnes orätt, 1864 och den fjerdde Loke, som visserligen är något bättre än de tre första, år 1867. Det är sålunda en ganska rundlig tid, som förflutit sedan dess. Loke kostade färdig 1,200,000 kronor, och den nu föreslagna skulle, som sagdt, komma att kosta 2,290,000 kronor. Men dervid är att märka, att Lokes kanoner, som på sin tid voro goda nog, väga blott något mera än hälften mot de minsta, som man i våra dagar anser sig kunna använda till bestyckning på ett dylikt fartyg; och därför, om man nu ville bygga monitorer med tidsenligt artilleri, är jag fullt förvissad, att man icke skulle få någon sådan för det pris som detta pansarfartyg A. är beräknadt att kosta.

Vidare har man sagt, att denna nu föreslagna pansarbåt vore endast en ny upplaga af den ramman, som af Riksdagen för några år sedan kasserades. Emellan denne då ifrågasatte Hotspur och en båt af typen A. förefinnas dock högst väsentliga skiljaktigheter. Priset för ramman var beräknadt till 4,000,000 kronor; dess djupgående uppgick till 20 $\frac{1}{2}$ fot och tontalet till 4,000. För typen A. beräknas kostnaden till 2,290,000 kronor; den sticker endast 16 fot djupt, och dess displacement är beräknadt till 2,600 ton. Sålunda kunna dessa båda icke i någotdera afseendet med hvarandra jemföras. Den komité, som blifvit kallad certkomitéen, har sökt att få ett godt fartyg för billigt pris, och i min tanke har komitéen i detta sitt bemödande lyckats ganska väl. Nu säger visserligen Stats-Utskottet, att ingenting äfventyras genom ett uppskof, enär det i allt fall, enligt hvad Utskottet förmäler sig känna, vore Kongl. Maj:ts

*Ang. anslag
till byggande
af ett pansar
fartyg.
(Forts.)*

*Ang. anslag
till byggande
af ett pansar-
fartyg.
(Forts.)*

mening att på flere år fördela arbetet med den föreslagna pansarbåtens byggande. Jag vet icke hvarifrån Utskottet fått en sådan uppgift; jag har sökt i alla offentliga handlingar, som i frågan föreligga, men har icke funnit ett enda ord, som kan gifva stöd åt ett sådant antagande. Vidare säger Utskottet, att genom ett uppskof skulle äfven vinnas den fördelen, att vederbörande då komme i tillfälle att tillgodogöra sig de framsteg och förbättringar, som under tiden kunde göras på sjökrigsvetenskapens område. För min del kan jag dock icke föreställa mig annat, än att de 12—15 år, som förflutit sedan vi byggde våra monitörer, i detta afseende lemnat tillräcklig insigt och erfarenhet, för att äfven vi nu skulle kunna anse oss mogna för att bygga pansarfartyg, utan att dertill behöfva än ytterligare betänketid. Vi stå redan i detta afseende så långt efter till och med vårt lilla grannland Danmark, att jag icke inser, huru vi utan fara skulle kunna dröja ännu ett eller annat år med att taga det första steget. Dessutom förefinnes ju ingen säkerhet för att statsverket ett annat år har bättre tillgångar än nu. Något billigt försvar kunna vi aldrig få, vare sig till lands eller vatten; men man kan göra försvaret mycket dyrt, om man underlåter att taga i tu dermed i rätta ögonblicket. Får den tid komma, då allt hvad vi ega till vårt försvar är föråldradt, då blir det förvisso dyrt att nödgas anskaffa allt på en gång.

Jag skall icke, åtminstone för ögonblicket, längre upptaga Herrarnes tid. Af hvad jag nu yttrat torde emellertid framgå, att jag icke kan gilla det slut, hvartill Utskottet kommit, utan anhåller jag vördsamt om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Hedlund: Innan jag går att framlägga mina tankar rörande det förslag, som certkomiterade uppgjort, skall jag be att få till bemötande upptaga ett och annat af den siste talarens yttrande. Han utgick från en förutsättning, om hvilken jag må säga, att den icke är fullt klar, åtminstone icke obestridd, nemligen att, då denna fiendtliga flotta af 50,000 man — hvartill de 90,000 blifvit reducerade; en ganska god nedsättning på en gång, synes det mig — nalkades vårt land, det icke vore att befara, det hon skulle uppsöka vår arkipelag, utan föredraga den alldeles öppna sträcka, som utgör mer än en tredjedel af vår 270 geografiska mil långa kust. Bland de yttranden, som i denna sak föreligga, innehåller det, som afgifvits af åtskilliga landtförsvarets män, en nära nog motsatt åsigt. Enligt denna skulle den arkipelag, som ligger dels omkring Stockholm och dels omkring Göteborg, vara just de sårbara punkter, hvilka fienden företrädesvis skulle uppsöka, och detta af, bland andra, det skäl att, om han skulle gå till aflägsnare trakter, såsom Norrland och Skåne, hans operationslinie skulle blifva alltför lång. Det skulle således vara en fördel för oss, om fienden ginge på den oförståndiga stig, som den siste talaren sade att den skulle gå, och det är således icke angeläget för mig att, för att bemöta den ärade

talaren, orda något om vår skärgård. Eljest skulle jag vilja nämna, att äfven om densamma olika meningar framlagts, i det att från örlogsflottans mäns sida uttalats, att en fiendtlig här kan landstiga nästan hvar som helst på våra kuster, under det att mycket erfarne män af vår handelsflotta uttalat en alldeles olika åsigt och förklarar, att det i vår skärgård blefve ytterst svårt för en fiende att navigera, äfven om han långsamt kan pejla sig fram, sedan alla båkar och fyrar blifvit borttagne. Den strid, som fått sitt uttryck i dessa olika meningar, är ännu icke utkämpad, och det vore väl, om saken kunde bringas på det klara. Med afseende å den öppna kusten har af samme män — män visserligen tillhörande handelsflottan, men hvilka under flera år befarit våra farvatten och hvilkas vitsord uti ifrågavarande hänseenden derföre icke bör underkännas — uttalats, att äfven på denna kust finnas åtskilliga punkter, der det för en fiende kan vara ganska farligt att landstiga, nemligen sådana punkter, som icke hafva någon ankarplats, t. ex. omkring Grisslehamn, der fienden icke skulle våga förrätta en landstigning, derest det icke vore fullkomlig vindstilla eller landvind, något som han väl icke kan med säkerhet påräkna. I motsatt fall vore den fiendtliga flottan utsatt för faran att drifvas mot land och sålunda till större eller mindre del förstöras. Detta är emellertid ett problem, som jag öfverlemnar åt sjömännen att lösa.

Den ärade talaren omnämnde äfven den skånska vallen. Om den har jag af samma personer, som jag nyss åberopat, och det icke af en och annan utan af flera, hört, att dessa långa bankar, som sträcka sig ut från den skånska vallen, äro ibland de allra farligaste ställen att befara. Detsamma gäller om hela kusten från Kullen till Kongsbacka. Man har ansett dessa trakter vara högst svåra att nalkas, med undantag af en punkt i närheten af Kongsbacka, nemligen vid Skallagräs, der en god hamn finnes. Hvad beträffar inloppet till Göteborg, veta vi alla att detta är synnerligt svårt.

Vi se således, att åsigtarna rörande bekvämligheten för en fiende att företaga en landstigning på våra kuster äro betydligt delade, å ena sidan mellan örlogsflottans och handelsflottans män, och å andra sidan mellan dessa tillsammans och landtförsvarets män, hvilka senare äfven taga i betraktande den omständighet, huruledes fienden skall komma från landstigningsplatsen. Det är nemligen icke nog med att han lyckats landstiga, han måste äfven tåga inåt landet och för den skull välja en sådan landstigningsplats, derifrån hans marsch icke blir svår och farlig.

Förutsättningen om den långa, öppna kuststräckan såsom lämplig för en fiendtlig landstigning är således icke något axiom; icke ens på den siste talarens ord har man rätt att svära, då deremot ställa sig flera andras.

Hvad vidkommer den undergörande verkan, som, enligt den ärade talarens förmenande, den ifrågavarande fartygscerten skulle hafva, så har jag förut hört talas om så många andra certer, som skulle

Ang. anslag till byggande af ett pansarfartyg.
(Forts.)

Ang. anslag
till byggande
af ett pansar-
fartyg.
(Forts.)

hafva en sådan verkan, och jag har särskildt haft den olyckan att råka i strid med en ramm, som på sin tid också skulle vara af en likartad underbar beskaffenhet. Den ärade talaren nämnde att till nu föreslagna fartygets uppgift hörde, att det skulle skaffa sig säkra underrättelser om den fiendtliga flottans förehafvanden; hvarifrån den skulle utlöpa och sedermera hvar den skulle styra sin kosa. Jag får säga, att man ställer bra stora anspråk på ett fartyg om 12 å 13 knops fart, då man fordrar, att det skall kunna följa fartyg, som hafva vida större hastighet, och jag befarar, att, innan det hinner hemföra de nödiga underrättelserna, det blir skjutet i sank af fiendens mera snabbgående fartyg.

Detta leder mig likväl in på det ämne, hvarpå jag företrädesvis ville fästa Kammarens uppmärksamhet. Här har blifvit tillsatt en s. k. certkomité för utredning af frågan, hvilka fartygs-certer vore de lämpligaste för svenska flottan; men denna komité's program var dock temligen begränsadt; den skulle nemligen endast utreda, hvilken cert bäst främjade ändamålen: att utestänga fiendliga flottor från rikets viktigaste hamnar, att försvåra, om icke förhindra landsättande af öfverväldigande fiendliga härmassor å rikets kuster, hvarhelst en landstigning å desamma försöktes, samt att, om en fiende skulle lyckats landstiga, oroa och försvåra hans kommunikation med eget land samt genom operationer å landets insjöar och andra inlandsfarvatten understödja egen och motverka en fiendlig härs framträngande. Mig vill det dock förefalla, som om detta fartyg skulle hafva äfven andra uppgifter, deribland den, som af den siste talaren äfven nämndes: att rekognoscera; och om vi skulle komma i den märkliga ställningen, att en fiende gick öfver hafvet på våra kuster — en konstellation på den politiska himmelen, som jag med min astronomiska tub icke kan upptäcka — vore det första vi behöfde ett snabbgående fartyg, hvilket skulle uträtta just det, samme ärade talare ville låta detta pansarfartyg uträtta. Men för att kunna det, måste det vara mera snabbgående än andra, med andra ord vara en avisoångare och icke ett stridsfartyg med 16 å 17 knops fart.

Jag nämnde, att certkomiténs program var begränsadt. Efter mitt förmenande är en alltför långt drifven begränsning ett fel, som vidlåder alla de planer, som under senare tiden gjorts för ordnande af vårt landt- och sjöförsvaret. Vi hafva en landtförsvarskomité för att uppgöra planer för organisering af landtförsvaret. Vi hafva en sjöförsvarskomité för ordnande af sjöförsvaret. Vi hafva vidare en fortifikationskomité för ordnande af dithörande förhållanden, och vi hafva ytterligare en komité för positionsartilleri för uppgörande af förslag på det området. Men hurudana äro dessa komitéers program? I afseende på de tre första komitéernas arbeten framställer sig den frågan: Huru skola landt- och sjöförsvaret samverka med hvarandra till det gemensamma målet? Huru skola landt- och sjöförsvaret samverka med fortifikationen? Hvad understöd skall det

ena gifva det andra? Det nära sambandet mellan de olika försvarsplanerna hade således bort vara bestämdt före tillsättandet af alla dessa komitéer. Jag nämnde också komitén för utredande af frågan rörande positionsartilleri. Nu frågar jag en hvar af denna komités herrar ledamöter: nå välan, hvilka äro edra utgångspunkter? Hvilka äro de trakter, på hvilka I skolen använda edert artilleri? Är det vid kusten? Är det inne i landet? Äro de många eller få? Ja, får jag till svar, derom veta vi ingenting. Vi känna icke till de första förutsättningarne, hvarför vi äro samlade, synas de mig böra svara. Om jag haft äran att vara ledamot i certkomitén — hvartill, det erkänner jag villigt, jag icke varit rätta mannen — skulle jag dock framställt den frågan: Hvad? — är *detta* flottans hela uppgift? Jag skulle vördsamt bedt att få veta: är det endast på *detta* ändamål vi skola tänka, eller har icke sjöförsvaret en vidsträcktare uppgift? Hade certkomitén haft den större och mera omfattande vy, jag nu antydt, skulle komitén således yttrat sig i första rummet om rekognosceringsfartyg och vidare om en reservflotta. Jag begagnar här tillfället att omnämna ett förhållande, som naturligtvis icke är okänt för örlogsflottans män, men troligen för många af Kammarens ledamöter, det nemligen, att man i England är sysselsatt med tanken på att af handelsflottan bilda en reserv för örlogsflottan. Ja, den engelska regeringen har låtit ombygga ett handelsfartyg för att praktiskt utröna, om det är användbart i krigstid; och man har dervid kommit till högst fördelaktiga resultat, efter hvad en så ansedd tidning som »Times» uppgifvit. Denna rätt, att i händelse af krig inregistrera ett handelsfartyg i marinen, har ländt engelska handelsflottan till stort gagn, emedan regeringen icke tillåter en sådan registrering för andra handelsfartyg än sådana, som visa vissa egenskaper; och de råd, som handelsflottans skeppsbyggmästare derigenom fått af regeringens ingenjörer, hafva alla ländt handelsflottan till stort gagn. För min del har jag alltid tänkt, att tvenne folk, sådana som det svenska och det norska, hvilka hafva en jemförelsevis stor handelsmarin, icke skulle lemna obegagnadt det tillfälle, de hafva att tillgodogöra sig handelsflottan såsom reservflotta. Vi hafva från Rysslands senaste krig med Turkiet en intressant erfarenhet om, huruledes ett ryskt handelsfartyg tog upp striden med ett turkiskt pansarfartyg, och hvilken slutade med att det senare kunde tillskrifva sig segern, om det också nödgades snart draga sig tillbaka. Jemte det jag förenar mig med Stats-Utskottet uti dess åsigt och hemställan, att regeringen bör lemnas full frihet att använda det af Utskottet tillstyrkta anslaget af 480,000 kronor till byggande af krigsfartyg af hvilken af de föreslagna mindre certerna, som må befinnas lämplig, blott de kunna med denna anslagstillgång fullbordas, kan jag dock med hänsyn till hvad jag nu yttrat icke undertrycka den tanken, att det vore mera lyckligt, om regeringen ville begagna detta anslag till anskaffande af ett verkligt rekognosceringsfartyg med snabb fart, hvilket skulle kunna

Ang. anslag till byggande af ett pansarfartyg.
(Forts.)

*Ang. anslag
till byggande
af ett pansar-
fartyg.
(Forts.)*

på samma gång begagnas till öfningsfartyg, i stället för till anskaffande af något fartyg utaf ifrågasatta certerna B, C och D.

Om man kunde erhålla ett välbyggt modellfartyg af den beskaffenheten jag menar, så skulle svenska flottan kunna med heder visa detsamma i de främmande hamnar, dit svenska fartyg kunna inlöpa; och jag föreställer mig, att dylika fartyg äfven i det högst otänkbara fallet af uppkommande krig skulle blifva användbara. men att de i alla händelser skulle kunna göra gagn inom den verksamhetssfer jag sagt samt lända vårt Sverige till ära. Jag föreställer mig för öfrigt att i en så omtvistad sak som denna, och då uppfinningar och nya upptäckter på detta område snart sagdt undanjaga hvarandra, klokheten skulle bjuda, att man icke lade sig till den dyrbaraste materielen, utan fastmera sökte att taga fasta på det, som vore af konstant och användbar beskaffenhet äfven under denna fortgående utveckling, samt framför allt sparade sina krafter i afseende på penningutgifter. Nu säger den siste talaren att. efter nuvarande förhållanden och med hänsyn till det program, som blifvit uppställt, ifrågavarande fartyg är jernförelsevis billigt. Ja, jag förstår hans mening, då han nemligen dervid förutsätter den fara och den förlust, som skulle drabba oss, om fienden landstege på och härjade våra kuster. Kunde dylika olyckor afvärjas från våra landamären genom ett fartyg, sådant som det föreslagna, ja, då skulle det utan tvifvel, i förhållande till det gagn det komme att göra, ställa sig billigt. Kunde, som sagdt, fartyget lemna garanti mot dylika faror, så kunde någon tvekan om nödvändigheten af dess anskaffande icke ens ifrågakomma; men jag befarar, att en sådan garanti är temligen klen. Bättre skulle då ifrågasatta anslaget kunna användas till anskaffande af gevär åt dem, som kunde från land mota ett landstigningsförsök, än till förvärfvande af ett svenskt pansarfartyg, som utan tvifvel skulle snart jagas i land utaf någon bland dessa pansarfregatter, som skulle komma att eskortera dessa landstigningstrupper om 50,000 man, såvidt fartyget icke upphinnes på vägen samt borraras och sänkes i hafsens djup. Det är icke så lätt, som den ärade talaren syntes tro, att anskaffa en summa på 3,000,000 kronor. Om dessa medel blefve använda till nyttiga institutioner, så kunde med dem ganska mycket uträttas. Man har icke vågat begära hos Riksdagen, ett så stort anslag som 1—200,000 kronor till beredande af en egen byggnad åt en nationel institution af så framstående betydelse som t. ex. det nordiska muséet för förvarande af skatter och saker från forna tider, som lända vårt land till prydnad och heder. Vi stå äfven framför andra anslagssummor för ändamål, som förr eller senare måste tillgodoses. Jag vill härvid icke tala om de Kongl. teatrarne; vi hafva att tänka på anskaffande af ett nytt riksdagshus och mycket annat. Vi kunna med ett ord för de nu ifrågasatta 3,000,000 kronor anskaffa oss mycket, som kan blifva värderikare och af mera varaktigt bestånd än ett visst slags fartyg. För min del anser jag mig således icke hafva rätt att

betrakta detta belopp såsom småsummor, så länge som vi icke våga använda vida mindre summor för ändamål, som äro af större verklig nytta än det förevarande. För min del skulle jag — med hänsyn till den osäkra belägenhet, hvori flottans angelägenheter befinna sig, och med jemväl fäst afseende derå, att de i verksamhet varande försvarskomiteerna ännu icke enats om någon bestämd försvarsplan, hvaraf man kan se, om den skall grundas företrädesvis på landt- eller sjöförsvaret — helst vilja vara med om att afslå såväl Kongl. Maj:ts i ämnet framställda nådiga proposition som Stats-Utskottets hemställan. Då det emellertid finnas åtskilliga skäl, som tala för Utskottets förslag, hvilket synes gå i den rätta riktningen, emedan det afser att förlägga försvaret inom våra skär — en åsigt som af denna Kammars flertal omfattas — så får jag för den skull och af politiska skäl utan baktankar förena mig med dem, som yrka bifall till Utskottets förslag.

Ang. anslag till byggande af ett pansarfartyg.
(Forts.)

Hans Excellens Herr Statsministern Grefve Posse: Jag erkänner med tacksamhet, att i de sex hufvudtitlar, som blifvit till Riksdagen aflemnade, Stats-Utskottet tillstyrkt nästan allt hvad Kongl. Maj:t i anslagsväg begärt med undantag af tre punkter. Lika tacksamt erkänner jag, att Riksdagens båda Kamrar, såvidt ännu dessa hufvudtitlar varit föremål för definitiva beslut, lemnat sitt samstämmiga bifall till hvad Stats-Utskottet hemställt. Under sådana omständigheter är det naturligt, att jag med en viss tvekan uppträder, när i anslagsfrågor tillfälligtvis inträffar, att divergens emellan de båda statsmakterna eger rum. Jag känner då djupt betydelsen af en enig samverkan och öfverensstämmelse i uppfattningen af de anslagsbehof, som landets fördel kräfver, för vinnande af ett godt och lyckligt resultat. Men, mine Herrar, jag ber eder icke anse det för fordringsfullt, ej heller för otacksamt, då jag nödgas göra en insaga mot den framställning, som Stats-Utskottet nu gjort. Det är nemligen min upfattning, att regeringen alltid, och således icke blott i detta fall, bör, utan allt afseende på meningsskiljaktigheterna för dagen, stå fast vid de förslag, som den efter moget öfvervägande tillstyrkt Kongl. Maj:t att framlägga för Riksdagen och, såvidt den förmår, söka bereda bifall åt desamma.

Jag ber först att få anmäla för Riksdagen, att chefen för Sjöförsvarsdepartementet är sänqliggande sjuk, och att det är anledningen, hvarför han icke kunnat, såsom sig bort, här i dag vara närvarande vid behandlingen af femte hufvudtiteln. Det har således blifvit min lott att upptaga hans kallelse här, och jag ber Herrarne ursäkta, om jag måhända saknar de detaljkunskaper, som derfor äro erforderliga.

Jag vill nu till en början bedja att få reda för Kammaren de skäl, chefen för Sjöförsvarsdepartementet inför Kongl. Maj:t anført, och hvilka föranledt Kongl. Maj:t att till Riksdagen framställa förslag om byggandet af det ifrågavarande pansarfartyget. Ett skäl, som väl

Ang. anslag
till byggande
af ett pansar-
fartyg.
(Forts.)

är ett bland de mest talande, är det, att under de tre sistförflutna åren intet extra anslag blifvit beviljad till nybyggnader för flottan, och detta i allmänhet af den orsak, att Riksdagen antagit det ej vara klart för någon *huru* ett nytt pansarfartyg borde byggas. Jag vill medgifva, att meningarne om den saken varit temligen sväfvande, och Kongl. Maj:t har med fäst afseende härå också vidtagit åtgärder, som jag sedermera skall beröra. Att vår flottas pansarfartyg, som började att byggas år 1864 och med hvilkas byggande man fortfor till år 1875, icke äro efter nutidens fordringar tillfredsställande, derom tror jag väl att man i allmänhet är temligen öfverens. De bestå af fyra monitorer; och då hafva, såsom Herrarne hört af mera sakkunniga män än jag är, blifvit ansedda som mindre lämpliga. Man anför mot dem, att de föra sina kanoner alldeles för lågt för att kunna väl begagna dem äfven i måttligt väder; att de sakna nödig fart och manöverförmåga m. m., brister, som alla äro ganska väsentliga och som icke borde vara förenliga med de bästa fartyg vi nu ega inom vår flotta. Dessutom hafva vi tio pansarbåtar, men äfven dessa äro numera icke erkända såsom tidsenliga. Certkomitén säger, »att dem med allt skäl tillivta deras bristande sjöduglighet och deras oförmåga att rigta sin kanon annat än med sjelfva fartyget. Den förstnämnda svagheten, så stor, att de ifrågavarande pansarbåtarna icke anses kunna i hårdt väder färdas utan våda ens öfver de större fjärdarne inom skärgården, än mindre våga sig utomskärs i dyning eller sjögång, binder dem allt för strängt vid samma plats. hvadan området för deras användande icke kan vara annat än mycket begränsadt; den senare bristen inverkar så ofördelaktigt och förlamande på artilleriets verksamhet, att det väl må vara tvifvel underkastadt. huruvida det kan vara lämpligt att sådana pansarbåtar vidare byggas. Då det således är utredt, att de pansrade fartyg, som flottan eger, lida af så väsentliga brister, kunde naturligtvis icke Kongl. Maj:t med likgiltighet åse, att flottans materiel fortfarande lemnades utan omvårdnad eller att den icke vidare kompletterades. För att få utredt *huru* den skulle kompletteras, hvilka pansarfartyg borde vara de mest tjenliga för våra förhållanden, nedsattes den s. k. certkomitén, som bestod af sakkunnige män inom landet och hvilken fick till uppgift att uppgöra förslag till konstruktionen af sådana fartyg, som för vårt försvar kunde vara lämpliga — en instruktion, som jag icke behöfver upprepa, när den af en annan talare i afton redan blifvit meddelad. Denna instruktion innefattade jemväl en synnerligt nödvändig föreskrift, nemligen att vid förslagens uppgörande skulle fästas afseende på landets tillgångar. Detta har också certkomitén iakttagit. Den har i sitt första uttalande nämnt det belopp, som den anser att landet årligen kan ha råd bekosta för nybyggnad af fartyg, och begränsat detta belopp till 1,700,000 kronor årligen. Efter noggranna undersökningar och utredningar har det ock lyckats komitén att framlägga förslag till konstruktion af ett fartyg af den beskaffenhet, som Kongl. Maj:t nu föreslagit. Det har i regeln

samma grunddrag för sin konstruktion, som de äldre monitorerna, men, med tillämpning af senare tiders framsteg i ingenjörsvetenskapen, har det förbättrats och utvecklats till sådana egenskaper, som saknades hos monitorerna. Bland annat har snabbheten ökat till 13 knops fart, medan den bland monitorerna, som går bäst, har endast 7,5 knops fart. Det har fått två pansarbrytande kanoner, och derutöfver har det 3 icke pansarbrytande kanoner och slutligen sjögående minor. Med denna konstruktion anser certkomitén sig hafva, enligt de af Kongl. Maj:t bestämda hufvudgrunder, gjort förslag till konstruktion till ett i alla afseenden lämpligt pansarfartyg, som uppfyller de af Kongl. Maj:t förutsatta vilkor. Men icke nog med att komitén har så ansett; jag vågar nästan säga, att hela flottans befälspersonal och i allmänhet alla sakkunnige bedömt frågan temligen enigt, åtminstone mera än förut varit fallet, och ansett att denna konstruktion af fartyg är för oss lämplig. Jag har visserligen hört, att den uppfattning skulle vara rådande, att reservanterna, af hvilka finnas tre, skulle hyst betänkligheter i afseende på fartygets lämplighet, men detta kan jag meddela Herrarne vara fullkomligt origtigt. Jag har nemligen ställt mig i beröring med två af dessa reservanter — den tredje är här i Kammaren närvarande och lärer väl sjelf för sin del lemna uppgifter — och båda dessa reservanter hafva för mig förklarat och gifvit mig rättighet meddela Kammaren, att deras reservation icke afser detta s. k. fartyget A., utan endast vill uttrycka den meningen, att en femte cert utöfver de fyra af komitén föreslagna skulle vara för oss tjenlig; fartyget A. anse de deremot fullt tillfredsställande.

I det skick, som jag nu haft äran anföra, stod frågan, då Kongl. Maj:t skulle till Riksdagen aflåta proposition om statsverkets tillstånd och behof och dervid jemväl göra framställning om nybyggnader till sjöförsvaret. Stats-Utskottet har nu upptagit frågan och gjort en framställning, som grundar sig på den uppfattningen, att Kongl. Maj:t skulle hafva för tidigt gjort förslag om nybyggnad af pansarfartyg, emedan man borde afvakta afslutandet af de arbeten, som föreligga i de båda försvarskomitéerna. Den uppfattningen hade alldeles icke Kongl. Maj:t. Kongl. Maj:t trodde tvärtom, att under det försvarskomitéerna utarbetade förslag till organisation af landt- och sjöförsvaret, borde tiden användas för att åt båda anskaffa sådan tidsenlig materiel, som under hvilken organisation som helst väl lärer vara alldeles oundgänglig. Kongl. Maj:t har också i och för landtförsvaret föreslagit anslag till ganska stora belopp till förbättrad materiel, hvilka Riksdagen också godkänt, och af samma skäl ansåg Kongl. Maj:t sig pliktig att framlägga förslag om materiel till sjöförsvaret. Kongl. Maj:t hyser den uppfattningen, att, man må hafva huru stridiga åsigtter som helst angående försvarets organisation, man dock måste vara öfverens derom, att försvaret bör grundas på både landt- och sjöförsvaret, emedan det väl icke kan vara i landets intresse, att med förbiseende af allt sjöför-

Ang. anslag till byggande af ett pansarfartyg.
(Forts.)

Ang. anslag
till byggande
af ett pansar-
fartyg.
(Forts.)

svar åtaga sig tyngre börda för landtförsvaret, än som erfordras med understöd af ett efter våra förhållanden lämpadt kustförsvar. Det skall under den fortgående behandlingen af dessa frågor visa sig hvilken användning sjövapnet kommer att få i vårt försvar. Detta kan naturligtvis dock ej utredas förr än man kommit derhän, att Konung och Riksdag blifvit ense om försvarsorganisationen i sin helhet. Sannolikt är väl, att sjöförsvaret då kommer att intaga en underordnad ställning till landtförsvaret. Men till och med för en sådan underordnad ställning fordras materiel, hvaraf flottan för närvarande eger endast högst obetydlig. Våra pansarbåtar äro, med undantag af de fyra monitorerna, af den beskaffenhet, att de icke kunna passera öppen sjö och äro därför svåra, ja, ofta omöjliga att förflytta från ett ställe på kusten till ett annat. De måste därför vara föga lämpliga till att skydda vår 270 mil långa kust, eftersom man ju icke på förhand kan veta hvar fienden ämnar landstiga, utan måste vara beredd att möta honom hvarhelst han visar sig. När nu Kongl. Maj:t af dessa skäl ansåg sig pligtig att för Riksdagen framlägga förslag om extra anslag till flottans nybyggnad, stod det naturligtvis Kongl. Maj:t öppet att välja mellan de olika fartygscerter, som af certkomitén föreslagits. Men det låg väl närmast till hands för Kongl. Maj:t att då föreslå den cert, som helt och hållet saknades i flottans materiel. Så var förhållandet med den nu föreslagna; de öfriga äro mer eller mindre representerade. Detta var, som sagdt, anledningen, hvarför Kongl. Maj:t just valde pansarbåten A., som nu är föremål för Kammarrens öfverläggning. Det har velat göra sig den föreställningen gällande, att denna pansarbåt vore ett stort fartyg. Det vill jag bestrida. För att öfvertyga hvar och en att så icke är förhållandet, ber jag att få hänvisa till den tablå, som finnes bifogad cert-komiténs betänkande och der flera särskilda fartyg finnas uppritade efter samma skala. Herrarne torde då finna, att ifrågavarande pansarbåt icke kan jämföras med likartade fartyg i andra länder. Till och med Danmark har sju pansarbåtar, hvaraf flera äro större än denna och två eller tre af dem dubbelt så dyra. Den föreslagna pansarbåten är för öfrigt icke mer än 5 meter längre än monitoren Loke, så att något stort fartyg kan den ej kallas. Och äfven om den vore ett stort fartyg, så bör väl därför icke uppstå någon slags fruktan för en stor flotta. Jag kan icke dela den föreställningen, att, om Riksdagen nu beviljade medel till byggande af ifrågavarande pansarbåt, detta skulle försvåra möjligheten för Riksdagen att afvisa obilliga anspråk på ytterligare medel till fartygs byggande. Ty jag är lika öfvertygad som Riksdagen sjelf, att det ligger i Riksdagens makt att bevilja eller afslå hvilka anslag som helst. Riksdagen behöfver således icke bevilja medel till byggande af flera fartyg af denna cert, än Riksdagen anser vara för landet gagneligt.

Jag har nu sökt att i korthet framlägga de skäl, som föranledt Kongl. Maj:t att framställa förslag om byggande af detta far-

tyg, och jag hemställer vördsamt, att Kammaren ville lemna sitt bifall till detta Kongl. Maj:ts förslag. Jag är emellertid öfvertygad, att Riksdagen icke mindre än Kongl. Maj:t har öppen blick för hvad landets sannskyldiga nytta kräfver, och att dess beslut skall lända till fosterlandets gagn.

*Ang. anslag
till byggande
af ett pansar-
fartyg.
(Forts.)*

Herr Ödman: Herr Talman! Då jag nu kommer att yttra några ord i föreliggande fråga, vill jag på förhand förklara, att det icke är min mening att på något sätt nedsätta certkomiténs arbete, emedan jag, lika väl som hvar och en annan, inser hvilka svårigheter den haft att öfvervinna vid utarbetande af sitt förslag. Hade icke landets inskränkta tillgångar måst tagas i betraktande, så är jag öfvertygad, att det nu framlagda förslaget fått ett helt annat utseende. Men denna viktiga faktor har måst tagas med i räkningen, och man har derföre sökt att något så när jemka ihop de olika meningarne. Dessa hafva här liksom alltid, då olika krafter brytas mot hvarandra, så att säga tagit en diagonal riktning: man har med andra ord utarbetat ett förslag, som icke fullt öfverensstämmer med någons mening.

De uppgifter, som pansarbåten A har att fylla, äro hufvudsakligen tre. Den skall nemligen tjena såsom rekognosceringsfartyg; den bör kunna upptaga strid på öppna sjön; och slutligen skall den kunna tjena till skärgårds- och positionsförsvar. Man har sökt att få dessa tre egenskaper förenade hos ett och samma fartyg. Jag skall i det följande söka visa, huru svårt, ja nästan omöjligt detta är.

Pansarbåten A. har såsom rekognoscör till en början det stora felet att icke vara snabbgående, det vill säga hvad man numera menar med ett snabbgående fartyg. Tretton knop anses numera icke för någon särdeles fart, ty så stor fart vill man numera att till och med de ångbåtar, som gå emellan Stockholm och Waxholm, skola kunna göra, och det ser man äfven af de certkomiténs betänkande åtföljande tablåer, som utvisade utländska krigsfartygens hastighet, hvilken utgör 15, 16, ja till och med 18 knop. Då nu ifrågasvarande båt endast skulle göra 13 knop, är detta i sanning i förhållande till dem rätt anspråkslöst. Skulle en sådan båt sändas ut på rekognoscering för att se efter hvad en fiendelig flotta bär i skölden, skulle naturligtvis fienden sätta efter honom med sina snabbgående fartyg och, efter mitt förmenande, snart kunna taga både båt och rapporter, innan han ännu hunnit till land, så mycket mera som han icke är i stånd att försvara sig under reträtten, då det är en vinkel af cirka 60 grader akterut, som de stora kanonerna icke kunna beskjuta. Båten har visserligen i stället tre kanoner på akterdäck, men de äro jemförelsevis små, och om man tänker på det fartyg, som förföljer, träffa de detta under en mycket ofördelaktig vinkel.

Det andra felet är, att en del af kanonservisen är utan skydd.

*Ang. anslag
till byggande
af ett pansar-
fartyg.
(Forts.)*

Det är inkonsequens att, när man söker skydda servisen vid de två kanonerna, låta den vid de tre stå på blotta däck. Jag vet icke, hvarför icke servisen vid dessa tre sistnämnda kanoner skulle vara skyddad lika väl som servisen vid de två andra. Om ett fiendligt fartyg upptager en strid med ifrågavarande båt, tror jag att fienden med en vanlig kulspruta skulle kunna sopa hela akterdäcket rent från all kanonservis. Alltså anser jag den föreslagna pansarbåten icke vara för en rekognoscering tidsenlig och jag skulle beklaga den dag, då den utsändes för att rekognoscera en fiendlig flotta, med tanke på att den skulle lyckligt kunna komma i land med en rapport.

Den andra egenskapen, som denna pansarbåt skulle hafva, skulle vara att kunna upptaga aktiv strid med fiendliga fartyg. Men der- till har han återigen för tunt pansar — endast 8 à 10 tum — samtidigt som utländingen bygger sina med ända till 24 tums pansartjocklek, såsom förhållandet är med de två senaste italienska pansarfartygen. Hur kan man tänka sig, att vår 10 tums pansar skulle kunna skydda oss för att blifva genomskjutna af fiendens pansarbrytande kanoner?

Jo! genom skicklig manöver, säger man. Men hvem borgar för att vi äro skickligare i manövern än våra blifvande fiender? Kunna icke de, såväl som vi, göra skickliga manövrar? Jag föreställer mig att ett försvar, bygd på de grunder att våra officerare skulle vara skickligare än den blifvande fiendens, icke i allmänhet håller streck, men det är helt naturligt och förlåtligt att hvar och en tycker bäst om sitt. Mig tyckes dock, att man på detta fartyg, der citadellsystemet är användt, kunnat med fördel begagna sig utaf det sluttande pansaret, då man, med bibehållande af samma tjocklek, kunnat öka dess motståndsförmåga i samma mån pansarets lutning hade ökats, ty då hade man gjort det omöjligt för en fiendekula att under några förhållanden träffa pansaret vinkelrätt — utan att såsom nu taga manöverskickligheten i allt för stort betraktande. Om nemligen pansaret har en lutningsvinkel af cirka 30 à 40 grader eller lika med spetsvinkeln af en spetskula, så är det naturligt att spetsen på projektilen icke kommer till det afsedda gagnet, att lättare bryta sig igenom en pansarplåt, tvärtom skall då denna tjena till att afleda sprängningskraften hos projektilen och bringa densamma att studsas ifrån pansaret.

Monitorsystemet med sina rörliga torn, som äfven på det föreslagna fartyget är användt, har många och stora fördelar med sig, men jag kan icke underlåta att draga fram ett viktigt fel till de rörliga tornens nackdel. Såsom Herrarne veta kan det på däck befintliga tornet röra sig rundt i hvilken riktning som helst genom en särskild mekanism, hvarvid kanonerna samtidigt riktas. Om nu en fiendlig projektil träffar tornet i närheten af däck och gör den minsta ojämnhet i formen, stannar hela mekanismen och kanonerna göras derigenom så godt som otjenstbara. Men denna olägenhet

öfvervinnes, om på däck funnes ett fast citadell, inom hvilket kanonerna kunde rigtas åt fyra håll.

Kommer så det tredje ändamålet med denna pansarbåt, nemligen skärgårdsförsvaret, dit han snart nog blir anvisad. Men dertill är han för mycket djupgående, nemligen 16 fot, dessutom är han 50 fot bred och 232 fot lång, och således är han, säga hvad man vill, icke något litet fartyg. Jag nämner längden och bredden, därför att i och med detsamma dessa ökas, minskas fartygets duglighet att lätt manövrera. Med 16 fots djupgående kan man väl komma in i åtskilliga hamnar, men längs våra kuster inomskärs. dertill är 16 fot öfverhufvud taget för stort djupgående, ty man får väl föreställa sig, att utomskärs kommer fiendens krigsfartyg att svärma i mängd, hvarför det är ett ovilkorligt vilkor för en skärgårdsflotta att kunna förflytta sig ifrån det ena stället till det andra i skydd af vår vidsträckta skärgård, utan att behöfva ett gå till sjös och utsätta sig för att blifva tagen af fiendens stora pansarfartyg, innan man hinna det ställe hvar till äfventyrs landsättningen af fiendens trupper föregår och hvarest han skulle uppträda och försvåra, om icke omöjliggöra, densamma. Jag känner temligen väl till vår kust och våra farvatten, och för mig är det ganska klart, att hvad ett fartyg går öfver 12 fot, det är för mycket, för att i allmänhet kunna begagna våra inomskärsfarleder.

Dessa äro de betänkligheter, som göra att jag icke kan godkänna denna pansarbåt. Jag inser fullkomligt väl, att många svårigheter ställa sig emot både komiterade och Riksdagen, då det gäller att besluta om vårt lands försvar, så att vi med något hopp om framgång kunna täfla med utländingen. Vore det icke så svårt, som det nu är, så behöfde vi icke heller sitta här och taga saken så allvarsamt. Vi besluta i dag öfver en stor princip, den nemligen, huruvida vi skola utrusta en stor flotta eller icke, ty detta enda fartyg kan icke skrämna fienden från våra kuster, utan fordras det dertill många flera.

Angående pansarflottor och deras inverkan på ett krigs utgång, hafva vi mycket att lära af det sista fransk-tyska kriget. Frankrike hade under Napoleon III offrat oerhörda summor på sina pansarfartyg, och Tysklands flotta var så godt som ny med endast några pansarfartyg vid krigets utbrott. Dessa tyska pansarfartyg voro visserligen mycket stora, men Frankrike beherskade likväl hafven och man trodde allmänt, att franska flottan skulle utföra några stordåd. Tyskland lät dock sina stora fartyg ligga inne i säkra hamnar och icke ens den stora pansarbåten »König Wilhelm», ett fartyg af största cert, gick ut, ehuru det icke, hvad jag vet, fans något franskt fartyg af sådan storlek och med så tjockt pansar som »König Wilhelm». Franska flottan svärmade kring i Nord- och Östersjön och man befarade, att hon skulle göra enorm skada å tyska kusten, men hon vågade sig icke, så vidt jag vet, så nära, att tyska kusten var inom synhåll. Hon kryssade i stället i Kategatt och

Ang. anslag till byggande af ett pansarfartyg.
(Forts.)

Ang. anslag
till byggande
af ett pansar-
fartyg.
(Forts.)

Skagerack. Men hvad var orsaken att den var så överksam? Jo, det var nemligen dessa undervattensminor, hvilka äro ett så viktigt försvarsmedel, att jag vågar påstå, att de komma att undantränga både pansarfartygen och monitorerna, hvilkas tid vi kunna säga snart vara förbi. John Ericsson har nemligen under konstruktion ett fartyg, som han kallar »Destroyer». Det lär icke komma att falla sig synnerligen dyrt. Jag tror icke det skulle kosta mera än en half million kronor. Han tror sig kunna med detta fartyg möta och spränga i luften hvilken pansarflotta som helst. Fartyget har ofta varit aftecknad, nu senast i Illustrerad Tidning. I amerikanska tidningar lofordas uppfinningen högeligen. För att icke onödigtvis upptaga Kammarens tid, vill jag nu icke uppläsa dessa tidningars yttranden, hvilka jag här har framför mig.

På samma gång under sista fransk-tyska kriget, der franska pansarflottan låg överksam i Östersjön och Nordsjön, förlorade Frankrike den ena drabningen efter den andra till lands, och tyska armén inträngde i hjertat af Frankrike. Här af kunna vi draga den slutsats, att ett lands öde afgöres ej till sjös utan till lands, och detta böra vi noga fasthålla. Med hela sin flotta kunde Frankrike under detta krig icke åstadkomma något annat än att uppbringa ett mindre antal handelsskutor. Detta insåg äfven Gambetta, hvarför — så snart han kom till makten — han hemkallade hela flottan och afmönstrade, samt tog manskapet att strida i land, men det var då för sent, för att kunna åstadkomma någon ändring i krigets gång.

Kom så ett annat krig, det emellan Ryssland och Turkiet. Ryssland var vid krigets början förbjudet att hafva någon pansarflotta i Svarta hafvet. Detta oaktadt och ehuru Turkiet satt hela sin välfärd i pansarflottor, — den turkiska sultanen hade en fullkomlig vurm för sådana, — samt flere öppna ryska städer, bland annat Odena, lågo vid Svarta hafvets kust, lossades dock intet enda skott emot denna stad, och sådant till följd af den underbara makten hos undervattensminor. Längre fram under kriget lät Ryssland armera ett snabbgående handelsfartyg som, hvad jag minnes, hette Alexander. Detta gaf sig till och med i öppen strid med turkiska pansarfartyg och lyckades äfven enligt hvad tidningarne berättade att spränga ett i luften, låt vara att tillfälligheten gjorde att en bomb for ned genom pansarfartygets skorsten och sålunda förorsakade denna förödelse. Sedermera hörde man ej af, att den turkiska flottan försökte uträtta något alls. Äfven i detta krig förlorade det land, som hade den största flottan, i striden till lands. Jag föreställer mig, att orsaken härtill ganska väl kan hafva varit den, att dessa stater, genom att offra för mycket på sjöförsvaret, försummat det allra viktigaste, nemligen landtförsvaret.

Såsom ett ytterligare bevis på det tunga öde, som synes hvilat öfver dessa så kallade pansarflottor, vill jag endast erinra derom att icke allenast Frankrike och Turkiet blefvo besegrade och förlorade såväl landskap som stora krigsersättningar, utan *olyckan* sträckte

sig äfven till båda dessa länders regenter, hvilka hvar för sig byggt stora förhoppningar just på dessa pansarflottor.

För att slutligen nämna några ord om det ännu pågående kriget emellan Chile och Peru, så har der den första striden emellan pansarfartyg utkämpats, hvarvid det peruanska pansarfartyget »Huascar» blef taget i öppen strid. Jag har här i min hand en amerikansk illustrerad tidning, hvilken såväl i bild som text återger och förklarar denna verldsbekanta strid. Såväl härutaf som äfven hvad man förut erfarit, synes orsaken till Huascars undergång hufvudsakligast berott derpå, att pansaret var för tunt, så att projektilerna från »Amirante Cockrane» — det chilenska krigsfartyget — genomträngde »Huascars» sida men nedfölo och exploderade inuti torn och batteri och derigenom förorsakade oerhörd skada och mansspillan. Härigenom synes det vara bevisadt, att antingen skall ett fartyg vara bepansradt med så tjock plåt, att projektilerna icke kunna genomtränga densamma, eller ock med så tunn, att projektilen kan gå in igenom den ena sidan och ut genom den andra.

Sådan är pansarflottornas historia. Genom användningen af John Ericssons »*Déstroyer*» är jag öfvertygad, att de skola alldeles hafva spelt ut sin rol.

Måhända torde Destroyers uppfinnare vid uppfinnandet haft tanken särskildt fäst på Sverige; ty Destroyer är ju en båt, som vi kunna mäktat inköpa, då kostnaden derför endast uppgår till omkring en half million. Han har redan nu vunnit stora resultat med sin uppfinning och troligt är, att, om han får lefva, skall han med sitt snille bringa frågan till en i allo lycklig lösning.

Man har här så mycket framhållit, att andra länder hafva pansarfartyg och derför böra också vi hafva sådana. Det är emellertid härvidlag ett helt annat förhållande med Sverige, som ju icke har några kolonier, än t. ex. med England och Danmark, som hafva åtskilliga transatlantiska besittningar. Särskildt hvad Danmark beträffar, så är detta visserligen ett litet land, men det besitter likväl sina Westindiska öar, och det är väl skilnad att komma dit emot för oss att gå öfver till Gotland. Danmark måste ega stora fartyg, för att kunna försvara sina kolonier i Westindien; men sedan vi lyckligen gjort oss af med S:t Barthelemy, hafva vi, efter min förmening, icke der ute att göra.

Jag skulle i denna fråga helst varit med om rent afslag å Kongl. Maj:ts framställning, icke allenast af de skäl jag nu anfört, utan af ett ännu viktigare, nemligen att vi för närvarande hafva en sjöförsvarskomité, som har sig uppdraget att sätta vårt sjöförsvaret i system i sammanhang med ordnandet af landtförsvaret. Jag kan derför ej finna det vara riktigt, att Riksdagen går sjöförsvarskomitén i förväg; ty i och med detsamma vi besluta någon viss princip i afseende å sjöförsvaret, kommer detta att utgöra en fingervisning för och ett tryck på komitén, som denna ej gerna kan frigöra sig från. För min del skulle jag således helst önska, att vi afvaktade komiténs

Ang. anslag till byggande af ett pansarfartyg.
(Forts.)

Ang. anslag
till byggande
af ett pansar-
fartyg.
(Forts.)

utlåtande, innan vi fattade något beslut i vare sig den ena eller andra rigtningen.

Ett annat skäl att icke nu gå in på Kongl. Maj:ts framställning synes mig ligga deri, att Kongl. Maj:t föreslagit en ganska rundlig tid för pansarfartygets färdigbyggande; om vi i stället vänta till exempel till nästa år, då sjöförsvarskomitén möjligen har hunnit att avsluta sitt *arbete*, och då bevilja de behöfliga medlen att utgå med högre årliga belopp, kunde vi få fartyget lika fort färdigt, som om vi redan i år bevilja de nu begärda 650,000 kronorna.

Af alla dessa skäl skulle jag, som sagdt, helst hafva velat yrka rent afslag såväl å Kongl. Maj:ts proposition som Stats-Utskottets förslag, men då jag är rädd, att ett sådant yrkande icke skulle vinna Riksdagens bifall och jag för öfrigt hyser stora sympatier för sjöförsvaret, har jag — utan afseende på beloppet, ty jag skulle gerna vara med om att bevilja ändå mera, om jag blott visste, hur vi rättast skulle använda dem — för närvarande ansett det lämpligast att yrka bifall till Stats-Utskottets hemställan. Jag hoppas ändå, att Kongl. Maj:t nog skall tänka sig för, innan Kongl. Maj:t låter bygga något som helst slags pansarbåt, förr än sjöförsvarskomitén afgifvit sitt viktiga yttrande i saken.

Herr Wieselgren: Den, som i en fråga sådan som den föreliggande *icke* är sakkunnig, kan svårligen värja sig ifrån en känsla af saknad deröfver, att det komitébetänkande, som ligger till grund för Kongl. Maj:ts förevarande framställning, icke är åtföljdt af sakkunniga myndigheters utlåtanden. Dylika utlåtanden äro af en ovärderlig vikt för den i vederbörande frågor mindre bevandrade riksdagsmannen, därför att han i dem vanligen finner en kritik, som sätter honom i tillfälle att åtminstone något så när bilda sig ett omdöme om gagnet, lämpligheten och nödvändigheten af hvad komiterade kunna hafva föreslagit. Stå honom sådana utlåtanden icke till buds, är han nödsakad att på enskild väg söka förskaffa sig upplysningar; och de, hvilka jag i förevarande fråga erhållit, hafva icke varit af den beskaffenhet, att jag trott mig kunna anse de sakkunniges åsigt i fråga om nu föreslagna fartygscerten A kunna tilllåta ett bestämmande i vare sig den ena eller den andra rigtningen. Under sådana förhållanden måste jag erkänna, att jag är ganska tveksam, huruvida det kan vara lämpligt att nu bevilja det anslag Kongl. Maj:t begärt.

Då jag nyss hörde Herr Statsministern från statsrådsbänken uppdraga en mörk skildring af de stora brister, hvilka vidlåda våra nu egande pansarfartyg, måste jag fråga mig om icke den tid funnits, då man från regeringens målsmän kunnat få höra samma loford och samma anspråk på anslag för de typer, hvilkas brister nu anses bevisade, som nu beståtts det senast ifrågasatta pansarskeppet. Och jag måste jemväl fråga mig om ej den tid skall komma, då man får höra att de certer, hvilka nu framhållas såsom för våra

förhållanden särdeles tjenliga, på samma sätt omtalas såsom bristfälliga och olämpliga, emedan man funnit dem vara behäftade med »konstruktionsfel», som göra att man ej kan rigta kanonerna med tillbörlig noggrannhet o. s. v. Den icke sakkunnige torde få ursäktas, om han af nu antydda grunder måste draga slutsatser, hvilka icke just göra honom benägen att kasta sig in på en väg, om hvilken ingen vet hvart den kan bära; ty i Kongl. Maj:ts proposition är ej sagdt, *huru många* pansarfartyg Kongl. Maj:t anser behöfliga för ett verkligt betryggande sjöförsvär. »*En* fluga gör ingen sommar», heter det; och jag gissar att det ordstäfvet kan tillämpas äfven i förevarande fall. Om nu, såsom här uppgifvits eller åtminstone förmodats, hvarje fartyg skulle färdigt kosta 3 millioner kronor, och jag måste antaga att något visst antal, till exempel 4 eller 5 erfordras för att åstadkomma ett effektivt sjöförsvär, så äro vi genast uppe i en summa af — 15 millioner.

Ang. anslag
till byggande
af ett pansar-
fartyg.
(Forts.)

Har man sagt *a*, torde man också nödgas i sinom tid säga *b*. Den tröst, hans Excellens Statsministern gaf oss, då han sade, att det i alla fall står oss öppet att afslå framtida anslagskraf från Kongl. Maj:t för sjöförsvärets behof, är för mig icke mycket betydande; ty har Riksdagen en gång gifvit anslag för byggandet af *ett* skepp af den ifrågavarande nya A-certen, så måste nog Riksdagen äfven säga *b* och anslå medel till de flera dylika, som kunna anses behöfliga.

Jag kan icke underlåta att fästa Kammarens uppmärksamhet vid Stats-Utskottets utlåtande i frågan; och jag gör det »med blandade känslor». Första stycket af Utskottets motivering har jag nemligen funnit fullt riktigt, och jag instämmer deri med vissaste öfvertygelse.

Då Kongl. Maj:t tillsatt en sjöförsvarskomité med uppgift att, i sammanhang med en annan komité för landtförsväret, uppgöra fullständigt förslag till ordnande af vårt försvar, så förefaller det mig rätt eget att Kongl. Maj:t nu begärt ifrågavarande anslag. Jag skulle haft mindre att deremot anmärka, om Kongl. Maj:t ansett brådska för handen och på sådan grund begärt anslag till *ett helt* fartyg; men för 650,000 kronor fås knappast $\frac{1}{4}$ af båten färdig. Jag gillar således för min del fullkomligt den motivering, Utskottet användt för att afstyrka denna anslagsbegäran.

Men då Kongl. Maj:t framställt densamma, har han på samma gång inregistrerat pansarfartyg af certen A bland de »rikets behof», hvilka till hufvudsakliga delar vid början af hvarje riksdag för representationen uppvisas. Ser jag nu till, hvad Stats-Utskottet med afseende å denna del af statsverkspropositionen åtgjort, så finner jag, att Utskottet icke allenast fullgjort den pligt, som jemlikt grundlagen åligger Utskottet att fullgöra, utan jemväl framkommit med ett plus, om hvars grundlagsenlighet jag ej är fullt öfvertygad. I 39 § Riksdagsordningen heter det nemligen, att Stats-Utskottet åligger att föreslå hvad till fyllandet af statens behof erfordras, »sedan nödiga

Ang. anslag
till byggande
af ett pansar-
fartyg.
(Forts.)

indragningar och besparingar blifvit iakttagna». När Kongl. Maj:t framlagt för Riksdagen begäran om anslag till byggande af en pansarbåt efter certen A, hade Stats-Utskottet således varit i sin fulla rätt, om det tillstyrkt hela beloppet eller, »sedan nödiga indragningar och besparingar blifvit iakttagna», någon del deraf, eller i händelse Utskottet i motsats mot Kongl. Maj:t ansett så beskaffade fartyg *icke* höra till »rikets behof», afstyrkt hela anslaget. Men derutöfver har nu Utskottet kommit fram med ett sjelfständigt förslag om tillgodoseende af andra och nya behof. Utskottet har kasserat det, hvilket Kongl. Maj:t påvisat genom att i statsverkspropositionen äska anslag till påbörjande af ett pansarfartyg af certen A, och sedan har Utskottet tillstyrkt ett anslag af 486,000 kronor för *andra* statsbehof, som Utskottet anser mera trängande, nemligen fartyg af certen B, C eller D. Dertill synes mig Utskottet icke vara af grundlagen bemyndigadt; initiativ i detta stycke tillhör ej Utskottet, åtminstone icke otvetydigt. Jag vet visserligen att prejudikat i samma riktning som nu förekommit, och att likartade förslag från Utskottet förut lyckats erhålla majoritet inom Riksdagen; men jag tillerkänner icke dessa prejudikat grundlagsändrande kraft, och jag anser ganska viktigt, att man vid hvarje tillfälle, då ett upprepande af dem ifrågasättes, inlägger en allvarlig gensaga deremot. Stats-Utskottet kan annars på detta sätt mer och mer utvidga sitt initiativ och slutligen på grund af en viss »häfvd» komma att intaga en helt annan ställning inom riksdagskonstitutionen, om jag så får uttrycka mig, än den grundlagens ordalydelse medgifver.

Om jag nu går att skärskåda hithörande senare del af Stats-Utskottets utlåtande, finner jag, att Utskottet förklarar Kongl. Maj:ts förslag om ett *kustförsvar* icke nu böra tillgodoses, utan att man tvärtom bör bygga för behofvet af det försvar, som afser våra *inre* farvatten, våra *insjöar*. Mig förefaller denna tankegång besynnerlig. Då ett anfall utifrån väl *först* måste riktas mot våra kuster och *sedan* mot våra insjöar, kan jag icke annat förstå, än att vårt försvar bör gå i samma riktning; således först afse att betrygga våra kuster och sedan insjöarne. Då nu emellertid Stats-Utskottet hemställt om anslag till byggande af sådana båtar, som certkomitén öppet tillkännagifvit vara afsedda för insjöarne, kan jag heller icke neka till att den af Stats-Utskottet sålunda etablerade ordning förefaller mig i någon mån bakvänd. Men då jag hyser alltför hög tanke om Stats-Utskottets goda omdöme för att verkligen tro, att det på allvar vill tillråda oss att beträda denna väg i fråga om vårt sjöförsvar, har jag också blifvit tvungen söka utgissa andra bevekelsegrunder till det förslag, Stats-Utskottet i denna punkt framlagt. Och jag har blifvit stärkt i denna min öfvertygelse af de företeelser, som i detta plenum yppat sig för oss, då nemligen ett par talare »börjat i öster och slutat i vester», hvilket senare har röjt sig i tillkännagifvandet att deras frontförändring vållats »af politiska skäl». Jag undrar om icke »de politiska skälen» varit verksamma äfven

inom det höglöfliga Stats-Utskottet? Jag stannar från en gammal svensk bondslägt, och man säger ju, att ett allmänt karaktersdrag hos svenska allmogen är misstänksamhet; får jag icke hoppas, att Stats-Utskottet ursäktar mig, om jag röjer något af denna mina förfäders arfsynd, då jag förklarar, att jag icke kan underlåta att misstänka tillvaron af en politisk plan i fråga om uppkomsten af detta förslag. Skulle man icke möjligen kunna tänka sig, att det ansetts farligt att låta en gemensam votering komma till stånd, vid hvilken det ena alternativet utgjordes af bifall till Kongl. Maj:ts förslag, och det andra af afslag derå? Skulle man icke vidare kunna tänka sig, att det ansetts vara ett »taktiskt grepp» att kasta fram ett tredje alternativ, för att, om möjligt, få det antaget i denna Kammare, der man annars kunde befara rent afslag och derigenom tvinga vederbörande att i den slutliga gemensamma voteringen välja mellan ett bifall, vare sig till denna kuriösa historia om 480,000 kronor till gagn för vårt *insjöförsvar*, eller till det andra vida vigtigare och bättre alternativet, Kongl. Maj:ts proposition om 650,000 kronor till befrämjande af vårt *kustförsvar*? Om så varit, vill jag icke underlåta att förklara min öfvertygelse vara den, att Stats-Utskottet tillvägagått på ett synnerligen tyndigt sätt; och jag hoppas gifva något eftertryck åt denna min öppna förklaring, då jag för min del jemväl tillkännagifver, att jag företrädesvis skall komma att rösta afslag å både Stats-Utskottets och Kongl. Maj:ts förslag, *men att*, om jag i den gemensamma voteringen sättes i valet att rösta mellan bifall till Kongl. Maj:ts förslag och bifall till Utskottets hemställan, jag utan betänkande skall föredraga det förra.

Ang. anslag till byggande af ett pansarfartyg.
(Forts.)

Herr Key: Jag kunde hafva många skäl till tvekan att yttra mig i denna fråga; men mitt deltagande i dess förberedande behandling inom Stats-Utskottet och min plats der manar mig att söka försvara hvad Utskottet här föreslagit. Jag börjar då strax med den siste talaren, hvilken uppträdde såsom grundlagstolkare och sökt från *den* synpunkten jäfva Stats-Utskottets befogenhet att göra en så beskaffad framställning som den förevarande.

Jag behöfver icke i Herrarnes minne återföra de förhållanden, som egde rum, då för några år sedan frågan om ramfartyg var å bane. Vid 1875 års riksdag föreslog Stats-Utskottet i stället för bifall till Kongl. Maj:ts proposition om 2 millioner kronor för ett ramfartyg, att Riksdagen måtte till Kongl. Maj:ts disposition för byggande af krigsfartyg »afsedda för kustförsvaret» anvisa ett extra anslag af 1,700,000 kronor. När sedermera frågan om dessa ramfartyg återkom vid 1876 års riksdag, hemställde Stats-Utskottet äfven att, med afslag å då framställd proposition, Riksdagen måtte bevilja ett belopp af 1,700,000 kronor till byggande af sådana krigsfartyg, »som kunna med denna anslagstillgång fullbordas» — en hemställan, alldeles likartad med den, hvarom Riksdagen nu har att besluta. Denna Stats-Utskottets hemställan godkändes af denna

Ang. anslag
till byggande
af ett pansar-
fartyg.
(Forts.)

Kammare och afslogs af Första Kammaren. Vid gemensam votering blef Andra Kammarens mening Riksdagens beslut. Med all aktning för den siste ärade talarens grundlagskännedom vågar jag dock tro, att dessa prejudikat från två föregående riksdagar måtte få anses mer än uppväga hans nyss yttrade grundlagsfundering.

Jag vill nu öfvergå till sjelfva saken. Mine Herrar! Ingen som betraktat och beaktat vårt lands geografiska läge, ingen som har kännedom om vår söndersplittrade skärgård, våra klippor, våra skär och våra öar, ingen som känner till vår raska, talrika kustbefolkning, dessa härdade »hafvets arbetare», vill väl förneka, att Sverige för sitt värn mot fienden är hänvisadt till ett förenadt landt- och sjöförsvaret samt att dessa försvar, hvart för sig, böra göras så ändamålsenliga som möjligt, och att de skola stärka och stödja hvarandra. Det gläder mig, att samma tanke genomgick Hans Excellens Herr Statsministerns anförande här i afton och att denna mening har legat till grund för den nuvarande regeringens beslut att samtidigt tillsätta tvenne komitéer, en för landt- och en för sjöförsvaret.

Emellertid är det nu så, att frågan om vårt sjöförsvaret kommit i ett mera ofördelaktigt läge än fordom. Frågan om sjöförsvaret har blifvit och blir allt mer en penningfråga och, tyvärr, en mycket stor penningfråga. Jag vill icke så mycket tala om lönerna till flottans personal. Ty om än den tid är fjerran och främmande för oss, då t. ex. Carl IX till amiral utnämnde Johan Mårtensson Finne och i hans fullmakt bestämde lönen sålunda: kontant 100 daler och i naturaprestationer 2 klädningar om 30 daler hvardera, 2 oxar, 2 läster spanmål, 10 får, 10 L R humla, 2 tr salt, 1½ t a smör, 1½ t a lax, 3 tr strömming och 10 L R torr fisk — detta var en amiralslön under Carl IX:s tid — om än, säger jag, förhållandena äro i nu antydda hänseende förändrade mot fordom, så hafva dock ännu större förändringar och ännu mera främmande förhållanden inträdt i fråga om nutidens fartygsmateriel. Förr verlden kunde man bygga örlogsfartyg snart sagdt i hvarje liten sjöstad, i hvarje den obetydligaste hamnplats, och materieleet tog man från den kringliggande skogen. För framskaffandet af nutidens jetteångare fordras massor af stenkol och för denna stenkol fordras massor af penningar; krigsfartygen måste nu armeras med jettekannoner och med så kostsamma projektiler och krutladdningar, att hvarje skott som lossas med dessa kanoner utgör snart sagdt ett litet kapital. Nutidens fartyg skola vidare vara bepansrade, och detta pansar blir alltjemt ökad under duellen mellan artilleri- och fartygskonstruktörerna. Allt detta gör, att ett nutidens örlogsfartyg slukar icke tusental utan millioner.

Emellertid, om jag än måste medgifva, att landtförsvaret, just med afseende å den större lättheten att till detsamma utgöra naturaprestationer, eger vida större försvarsmedel till sitt förfogande än hvad flottan kan hafva, så bör det naturligtvis icke falla mig

in annat, än att ur den synpunkt, som jag i början af mitt anfö-
rande angaf, lifligt önska att Sverige äfven måtte erhålla ett sjö-
försvar så starkt som tillgångarne medgifva och förhållandena kräfva.
Men då kommer jag med ens in på frågan om pansarfartygen.

*Ang. anslag
till byggande
af ett pansar-
fartyg.
(Forts.)*

Hvad som verkligen förväntat mig är att man i dessa dagar
hört talas så litet om John Ericsson och hans Destroyer. Det är
nästan som om hvarken detta fartyg eller dess verldsbekante kon-
struktör funnes till. Jag minnes dock mycket väl, när första under-
rättelsen nådde hit till oss om striden mellan John Ericssons »mo-
nitor» och »Merrimac». Denna nyhet flög då såsom en blixtnedslåg
verlden, och ropet var: en revolution i fartygsbyggandet har inträffat.
Då var det vår öfver allt bekante Johan Ericsson som hade
konstruerat då ifrågasvarande monitörer; hvem och hvad är konstruk-
tören till detta pansarfartyg, som *nu* är i fråga? *Då* var moni-
tören pröfvad och hårdt pröfvad; när och hvar är det nu föreslagna
pansarfartyget pröfvadt? Måne det icke *då* var vida mera skäl
att förtröstansfullt besluta sig för att bygga monitörer än hvad det
nu kan vara för att bygga pansarfartyg? Men, mine Herrar,
nyss hörde vi Hans Excellens Herr Statsministern i sitt anfö-
rande åberopa certkomiténs tyvärr med rätta klandrade omdöme om mo-
nitorerna: de äro icke längre tidsenliga. Äfven jag skall an hålla
att få uppfriska Herrarnes minne i afseende på dessa saker.

Certkomitéen yttrar, såsom Herrarne finna af dess betänkande,
följande: »Redan år 1864 beställes vår flottas första monitörer 'John
Ericsson', 'Thordön' och 'Tirfing'. Inom några år följdes de af en
fjerde 'Loke', något större och fullkomligare, och så småningom
ökades antalet af våra pansarfartyg med de tio pansarbåtar, vi dess-
utom ega, och af hvilka den sist tillkomne, beställd 1872, blef färdig
år 1875. Men den ursprungliga monitörstypen, från hvilken
våra monitörer i det hela blott föga afvika, har åldrats i samma
mån och med samma hastighet, som ingenjörvetenskapen och skepps-
byggnadskonsten gått framåt, och motsvarar numera icke längre sitt
ändamål.» Sedermera lemnar certkomitéen en vidlyftig utredning,
hvarföre monitorn är föråldrad och hvarföre han icke motsvarar sitt
ändamål. Jag vill icke upptaga Herrarnes tid med att upprepa detta.
Det sagda må vara nog för att ådagalägga, att certkomitéen icke
ansett monitorerna motsvara sitt ändamål. Mine Herrar! det är
icke sjutton år sedan vi började bygga dessa monitörer; och hvem
svarar oss för att icke om sjutton år, när dessa pansarfartyg äro
färdiga, eller kanske långt dessförinnan, denna cert jemväl skall
vara lika föråldrad och de på densamma använda 14 eller 16 mil-
lioner skola befinnas vara förspilda?

Härför skall jag redan nu bedja att få gifva några skäl, och
jag skall söka dem alltjemt på samma ställe, nemligen i certkomi-
téens eget betänkande.

Komitéen säger på sid. 10 i betänkandet: »Väl vore det anta-
gandet förmätet, att den af komiterade föreslagna pansarbåtstypen

Ang. anslag
till byggande
af ett pansar-
fartyg.
(Forts.)

skulle vara vuxen värfvet att hindra hvilken som helst af våra möjligen blifvande fiender från att landstiga. För att tillförsäkra oss en sådan trygghet skulle i alla händelser fordras ett vida större antal fartyg, än landet mäktar åstadkomma.»

Jag ber att så mycket hellre få ansluta mig till denna af certkomitén uttalade åsigt, som jag finner en bekräftelse derpå i en broschyr, hvilken jag här har i min hand och hvars titel är: »Bør vort Søforsvar opgives? En overveielse af Flere Søofficerer.» Denna broschyr är utgifven i Köpenhamn den 28 September 1880. Der säga dessa sjöofficerare bland annat: »Vi och många med oss hysa den öfvertygelse att vi med 12 kraftiga, snabba och väl förda pansarskepp skola kunna så eftertryckligt värna om den Seeländska ögruppen, att den makt, som vill våga ett landstigningsförsök mot densamma, måste företaga mycket omfattande och följaktligen tidsödande förberedelser».

Desse danske sjöofficerare anse således att, för att värna om den till sin omkrets obetydliga Seeländska ögruppen — Jutland är. som Herrarne finna, lemnadt alldeles utom räkningen i det danska sjöförsvaret — och om icke hindra en landstigning, hvilket de icke anse sig kunna, så åtminstone försvåra densamma, behöfver Danmark tolf, säger 12 kraftiga, snabbgående och väl förda pansarfartyg. Jemför man den lilla omkrets, dessa små danska öar ega och Sveriges vidsträckta kust från Haparanda till Ystad, från Ystad till Svinesund, hvad blifver då behofvet af pansarfartyg för oss, om vi skola vinna samma ändamål?

Vidare säger certkomitén på sid. 16, der den talar om huruledes det varit påtänkt att fartygen skulle ega antingen två särskilda kanontorn eller ett gemensamt sådant, att »det första alternativet, två särskilda kanontorn, skulle visserligen i så måtto bereda de största fördelarne, att kanonerna kunde, oberoende af hvarandra, rigtas åt skilda håll och bestryka hela cirkeln rundt om fartyget; icke heller kunde gerna begge kanonerna på en gång göras obrukbara af ett enda fiendligt skott». »Men», säger komitén vidare, »det andra alternativet, två kanoner i ett gemensamt torn, ehuru i militäriskt hänseende underlägset det första, erbjöde dock, likasom detta, fördelen af två 25 tons kanoner i stället för en, d. v. s. kraftigare och snabbare eld, äfvensom mindre risk att få elden helt och hållet tystad». Jag förstår icke detta komiténs resonnement, att det skulle vara svårare att få elden helt och hållet tystad i ett torn med två kanoner, än det skulle vara, om man hade två torn, då certkomitén nyss förut, såsom vi hörde, yttrat att en med systemet af två torn förenad fördel vore att icke båda kanonerna blefve på en gång utsatta för att göras obrukbara af ett enda fiendligt skott. Dessa två meningar synas mig stå i diametral motsats mot hvarandra.

Emellertid framgår här af att efter certkomiténs egen åsigt det alternativ man valt, eller två kanoner i ett torn, är i militäriskt hänseende *underlägset* det andra alternativet. Men af kostnadsskäl

och dylika orsaker har komitén icke ansett sig befogad att tillstyrka det dyrbarare alternativet. Här finner man således en svaghet beträffande eldsstyrkan, som torde vara betänklig nog, då det gäller att öfvergå till en ny cert fartyg; man erkänner med öppna ögon den föreslagna certen vara militäriskt underlägsen en annan cert, ehuru man icke anser sig kunna antaga den öfverlägsna certen, emedan den skulle blifva alltför dyrbar.

Komitén yttrar vidare sid. 21:

»Beträffande minornas anbringande, skulle komiten hafva önskat att kunna å pansarbåten A. föreslå sådana anordningar, att minan kunnat riktas oberoende af fartygets kurs och annat än endast rätt för öfver; men utrymmet i fartyget har hvarken medgifvit det ena eller det andra. Anbringandet af vare sig rörlig mintub i förstäfven, eller en fast eller rörlig tvärskeppstubb på hvar sin sida, skulle hafva betingat ett större och dyrare fartyg än det föreslagna, och komitén har af detta skäl sett sig nödsakad att afstå från att på antydt sätt öka dess försvarsförmåga.»

Äfven här stöter man på samma skäl, att komiten skulle velat hafva något kraftigare och fullkomligare försvarsmedel än det föreslagna, men ansett sig icke kunna föreslå detsamma, emedan det hade medfört för stora kostnader. Fartyget hade äfven då måst blifva större. Men då våra penningtillgångar icke medgäfvat detta, och man velat förena — oförenliga uppgifter för detta fartyg, som »skall allting bestyra», så måste man nöja sig med ett fartyg af en mindre cert och med mindre försvarsförmåga.

Jag kommer nu till reservanterne inom komitén. Här har i afton blifvit nämndt, att reservanterne i sak icke skulle hysa någon annan mening än komiténs majoritet. Men åtminstone af de *skriftliga* reservationer, som föreligga, vågar jag tro att man skall hafva svårt att finna annat än att reservanterne gifvit sådana skäl för afslag å pansarbåten A., att man måste, åtminstone jag för min del, anse dem ganska beaktansvärda.

Den förste reservanten, Kommendören Lindmark, har visserligen erkänt, att genom den utredning han lemnat om den fartygscert, han ville åstadkomma, det gagn åstadkommits, att pansarbåten A.:s *företräden* ännu klarare framträda. Men ser man på dessa »företräden», så finner man att den ärade reservanten på sidan 25 talat om, att pansarfartyget A. till följd af sina dimensioner skulle utestängas från vissa delar af terrängen omkring positioner, hvilka kunna hafva synnerligt stort värde för försvaret, t. ex. ställningen omkring Vaxholm, Oskar Fredriks borg — en ställning som har stor strategisk vikt — äfvensom från terrängen emellan Pukholmen och Skarpö sund. På samma gång erkänner den ärade reservanten också, att fartyget i allmänhet skulle hafva särdeles svårt att manövrera uti trånga farvatten. Vidare anser samme reservant såsom ett fel, att, vid tillfällen då man, till följd af lokala förhållanden, blott kan uppträda med *en* pansarbrytande kanon, pansarbåten A. alltid måste

Ang. anslag
till byggande
af ett pansar-
fartyg.
(Forts.)

Ang. anslag till byggande af ett pansarfartyg. föra två sådana med sig och att således den ena är onyttig, då fartyget skall röra sig i dessa farvatten. Reservanten gör äfven åtskilliga andra anmärkningar emot pansarbåten A., men jag vill nu icke upptaga tiden med att om dem orda.

(Forts.)

Den andre reservanten i ordningen, Kommendörkaptenen Facks, säger i slutet af sin reservation, — och jag skall nöja mig med att endast anföra slutorden:

»På grund af ofvan anförda reserverar jag mig mot komiténs beslut att föreslå pansarbåten A. såsom lämplig äfven för hamnförsvår.»

Den tredje reservanten, Kommendörkaptenen Ulff, säger i sin reservation att »goda skäl finnas för upptagande af en särskild cert opansrade, mycket snabbgående, med lätt artilleri bestyckade rekognosceringsfartyg,» enär han icke anser det ifrågavarande pansarfartyget kunna äfven ersätta dessa. Såsom ett ytterligare bevis härför yttrar han: »Slutligen kan jag ej underlåta att erinra om, att vårt grannland Danmark i sin nya, nu antagna sjöförsvårplan upptagit en cert »snabbgående, opansrade fartyg med en så stark armering, som kan uppnås i förening med den starka farten, tjenliga som rekognoscerings- och avisfartyg», och — tillägger reservanten — »förhållandena torde ej vara mera olika för oss än för Danmark i detta afseende, i annan mån, än att vi hafva en långt vidsträcktare kust att bevaka.»

När jag läste allt detta, mine Herrar, har jag kommit att tänka på en anekdot, som en ärad talare på vermlandsbänken förlidet år anförde här i Kammaren. Han berättade nemligen om en upsalabo, som i sällskap med några andra beskådade Skoklosters härligheter, och då man frågade honom, om han icke tyckte, att Skokloster var präktigt, så svarade han: »jo visserligen, men tag bort slottet, tag bort parken och tag bort sjön, hvad står väl då kvar?» Jag tror, att denna liknelse skulle på fullt allvar och med verkligt skäl kunna tillämpas här. Ty tag här bort lämpligheten för vårt hamn- och kustförsvår, tag bort minkraften och i viss mån eldstyrkan, tag bort snabbheten i rörelsen på öppna sjön och jag frågar: huru mycket blir då kvar?

Utskottet har i stället fäst sig vid de öfriga fartygstyper, som omförmålas i komiténs betänkande och hvilka enligt komiterades åsigt under alla förhållanden äro ändamålsenliga och lämpliga, vårt sjöförsvår må nu komma att ordnas på det ena eller andra sättet. Derutinnan hafva, så vidt jag kunnat finna, komiterade varit ense, åtminstone finnes ingen reservation i detta afseende anmäld. Och äfven om Kongl. Maj:ts regering företrädesvis fäst sig vid typen A. så kan jag icke finna, att det innebär något underkännande eller misstroende, om Utskottet på förslag af samme komiterade, på hvilkas utlåtande regeringen sjelf stöder *sin* åsigt, förordar de tre andra typerna, om hvilkas lämplighet komitén, som sagdt, varit alldeles ense. Utskottet har nemligen resonnerat så, att då här är fråga om en typ, hvars antagande kräfver större belopp, men hvars lämplig-

het för oss ännu synes tarfva vidare utredning, så anslå vi tills vidare medel till anskaffande af sådana fartyg, som i den händelsen komma att ingå i vårt blifvande sjöförsvär. Under sådana förhållanden, och då jag tror, att man med denna typen A. begått det felet, att man velat uti ett och samma fartyg förena för mycket, och just derföre på alla håll ernått för litet, anser jag den tvekan som hos Utskottet uppstått icke vara obefogad, och att sålunda äfven Utskottets här framställda förslag, som ju i sjelfva verket icke innebär något annat än en begäran om uppskof tills vidare med fattande af ett afgörande beslut, haft ganska goda skäl för sig, utan att man derföre behöfver, såsom nyss en talare på göteborgsbänken, i det samma skönja några baktankar eller någon politik. Jag tror, att, om man vill låta skäl gälla, det finnes tillräckligt många, som tala för Utskottets förslag, hvilket endast varit förestafvadt af önskan att samvetsgrant pröfva hvad som för fäderneslandets bästa och för närvarande kan vara mest gagneligt.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Lindmark: Den siste ärade talaren anmärkte, att om man från en sak, som i sig sjelf är god, tager bort det ena och andra, så blir just ingenting kvar, och här har Utskottet verkligen lyckats taga bort det väsentliga från Kongl. Maj:ts förslag, att hvad som står kvar, ja, det är Vetterbåten.

Jag ber nu att få anknyta några anmärkningar till ett och annat, som här i afton blifvit yttradt; jag beklagar att mitt yttrande kommer först nu, då tiden är långt framskriden, men jag skall söka fatta mig så kort som möjligt.

En talare på göteborgsbänken invände mot Kongl. Maj:ts förslag, att om man nu säger A, så måste man sedan säga B. Ja, för min del skulle jag anse det synnerligen lyckligt, om vi nu kunde besluta oss för att säga A. så att vi en annan gång måste säga B, så vidt man nemligen har allvar med föresatsen att försvara vår sjelfständighet; jag skulle anse det synnerligen lyckligt, om denna pansarbåt, som fått det betydelsefulla namnet A., nu blefve antagen och sedan komme att följas af icke blott B, utan så många andra som möjligt, så att detta A. i en framtid i förhållande till fortsättningen af alfabetet befunes hafva varit ett litet a.

Det är, som Herrarne veta, en rätt vanlig taktik att med stora frågor slå ihjel de smärre, och det har Utskottet icke heller här försmått; det har nemligen sökt att med de två stora försvarskomitéerna slå ihjel den af Kongl. Maj:t nu föreslagna pansarbåten. Men jag vågar fråga, om detta Utskottets motiv dock är hållbart. Efter de utredningar, som redan föreligga, torde nemligen den plats, sjövapnet kommer att intaga i vårt blifvande försvar, få anses temligen gifven. De båda försvarskomitéerna ega nemligen vissa förut-sättningar, efter hvilka de hafva att arbeta, och man kan således med visshet förutse, att den blifvande arméorganisationen kommer att

Ang. anslag
till byggande
af ett pansar-
fartyg.
(Forts.)

Ang. anslag
till byggande
af ett pansar-
fartyg.
(Forts.)

hvila på en jämförelsevis fåtalig stam jemte beväring med ganska ringa öfning. För alla bör det sålunda vara alldeles klart, att denna landthår i det närmaste kommer att blifva en milisarmé. De förhoppningar man tillförene kunnat hysa, om att vi skulle få ett starkt landtförsvaret, hafva sålunda numera gått upp i rök. Under sådana förhållanden tillåter jag mig framställa den frågan: Då, såsom Stats-Utskottets ärade ordförande nyss nämnde, vårt försvar bör så ordnas, att landtförsvaret och sjöförsvaret kunna stödja och komplettera hvarandra, och då man vidare vet, att det förra kommer att blifva relativt svagt, är det då icke skäl att åtminstone göra något för att stärka det senare? Det är denna fråga, som här föreligger; och för min del ser jag ingenting som hindrar oss att derom fatta beslut ju förr dess hellre. Här har mycket ordats om den s. k. certkomitén och specielt den båt af typen A., som komitén föreslagit. Jag ber dock att få påpeka, att denna båt, sådan den här föreligger, alldeles icke behöfver oförändrad antagas af regeringen. Får regeringen det begärda anslaget, blir deraf en gifven följd, att hon kommer att låta frågan undergå ny ompröfning och den noggrannaste detaljgranskning, innan man skrider till att börja bygga någon båt. Så går det äfven till i England; der låter regeringen anställa de omsorgsfullaste beräkningar och studier för hvartenda nytt pansarfartygs sättande på stapeln. Sålunda tror jag, att de anmärkningar, som åtskilliga talare trott sig kunna göra mot denna fartygstyp, äro utan betydelse och endast skott, skjutna i luften. Pansarfartyg af ungefär samma dimensioner finnas ock i nästan alla mariner.

Medan jag har det i minnet, ber jag att få försäkra den ärade ordföranden i Stats-Utskottet att, hvad han än tror sig kunna bevisa, icke skall han dock kunna bevisa, att jag i min reservation skall hafva motarbetat denna pansarbåt A. För att styrka detta mitt påstående, skall jag dock icke trötta Kammaren med att uppläsa hvad jag härom såsom komitéledamot yttrat och som återfinnes i komiténs betänkande; endast derom vill jag erinra, att jag tydligt förklarar, att denna båt är en nödvändig kärna i vårt sjöförsvaret. Och detta står jag vid; jag bestrider att något af mina åberopade yttranden kan andragas såsom ett bevis för motsatsen. Sista punkten i reservationen vittnar ock tydligt om min åsigt i saken.

Nu är det naturligt, att om man vill taga penningarne utslutande till måttstock och på grund af den i mångas ögon stora kostnaden hvila på hanen, utan att någonting göra, så är allt hopp ute. Men vill man göra något, bör man också söka få klart för sig hvad meningen hufvudsakligen är med denna pansarbåt, som i sjelfva verket kan anskaffas för ett relativt ringa pris. Jag tror att Riksdagens fleste ledamöter äro ense derom, att den pansarmateriel, vi för närvarande ega, icke är lämplig på öppna sjön. Den kan väl ställas i andra linien och upptaga försvaret vid fiendens försök att intränga i våra hamninlopp vid minerade positioner

o. s. v., men vi hafva icke ett enda pansradt fartyg, som kan vexla skott med en fiende på öppna sjön. Hvad har då detta till följd? Hålla vi oss uteslutande till skärgårdsförsvaret, blir följden, såsom redan förut blifvit påpekadt, att fienden icke behöfver vidtaga några synnerligen stora anstalter för att föra sin styrka till våra kuster. Han behöfver fartyg för truppernas öfverförande, det är sant; men han behöfver icke göra sig mycken omak med att skydda och bevaka sin transportflotta. Men om vi hafva några af dessa pansarfartyg, måste fienden vara utrustad med ganska betydliga stridskrafter för att skydda sina trupper under öfverfarten. Blotta tillvaron af dylika fartyg är en temligen stark varning för fienden att se sig för, innan han företager en så riskabel operation som en landstigning med större stridskrafter.

Ang. anslag till byggande af ett pansarfartyg.
(Forts.)

Man har talat om Danmark, och vi veta hvilka aktningvärda bemödanden detta land gör för att få sin örlogsflotta i tidsenligt skick, och i förhållande till folkmängden använder Danmark i sjelfva verket två och en half gånger så stora anslag som Sverige för detta ändamål. Jemför man Danmarks kuster med våra, skall man finna, att vi vid försvaret hafva ofantligt mycket större taktiska fördelar än Danmark, t. ex. i våra betydliga, med flera olika segelleder och utlopp försedda skärgårdsterränger. Nu har det varit en gammal fördom att tro, att farvattnen i våra skärgårdar äro grunda. De äro tvärtom i allmänhet ganska djupa. Pansarbåtens djupgående har just blifvit satt till 16 fot med hänsyn till dessa förhållanden. Bekant torde vara, att fartyg af 26 fots djupgående och derutöfver kunna gå upp ända till Stockholm, likasom intet hinder möter för fartyg, som ligga 16 fot djupt, att när som helst gå in till Göteborg.

Vi kunna tänka oss att en grupp af våra fartyg ligger t. ex. i Stockholms skärgård. Den har här tre från hvarandra vidt aflägsna utlopp att välja på, hvarföre den, för att hållas instängd af en fiende, måste bevakas af en tredubbel fiendtlig styrka. Hvad hindrar emellertid att fartygen, sekunderade af minbåtar, nattetid lyckas bryta sig ut genom det utlopp, der fienden är svagast, och komma de en gång ut på öppna sjön, kunna de tillfoga fienden känbara förluster nog.

En annan sak. När fienden här skall företaga landstigning, har han, innan han hunnit fästa och förskansa sig vid landstigningspunkten och derstädes samla och upplägga förråd, sin operationsbas i sitt eget land. Det frågas då: kan det vara lämpligt att lemna denna fiendens förbindelselinie ostörd i hans våld, utan att ens ett försök göres att angripa hans transportfartyg? Här är icke fråga om rangerade strider på öppna sjön; men så mycket torde vara säkert, att man icke på förhand kan uppställa regler för, huru det skall gå till i ett sådant krig eller förutsäga att inga gynsamma chancer kunna erbjudas oss att tillfoga fienden ganska känbara slag på sjön.

Ang. anslag
till byggande
af ett pansar-
fartyg.
(Forts.)

Dertill kommer vidare, såsom jag redan nämnt, att tillvaron af dessa fartyg föranleder till att fienden måste betänka sig, innan han företager en landstigning och tvingas till vidlyftigare åtgärder för densamma, än om de icke funnos. De vidlyftigare förberedelser, han måste vidtaga för landstigningsarméns öfverförande, när vi ega ett sjögående sjöförsvär, än om vi icke egde det, kunna göra att vi vinna tid, och en tidsvinst af 14 dagar eller 3 veckor är minsann icke att förakta, när man betänker att de klimatiska förhållandena hos oss tvinga fienden att afgöra fälttåget på en sommar, innan isen utestänger honom från eget land. Äfven derutinnan skulle således ifrågavarande fartyg verka fördelaktigt för oss och hämmande på fiendens företag. Alla dessa skäl torde vara för Kammaren ovederläggliga.

Att inlåta mig på vidare skäl, som tala för bifall till den Kongl. propositionen, skulle måhända trötta Kammaren, likasom att upptaga till besvarande en massa påståenden, som här blifvit framställda, icke skulle tjena till mycket. Jag ber därför blott att få bemöta Herr Hedlund. Han har som vanligt inlåtit sig på taktiska studier; han fann det vara vida fördelaktigare, om i stället för ifrågavarande fartyg anskaffades 100,000 gevär att sättas i händerna på landtstormen, för att med den afslå fiendens landstigningsförsök. Med hvilken framgång detta skulle ske, det lemna jag åt hvarje sakkunnig man att bedöma. Vidare har han yttrat, att försvaret bör förläggas till våra skärgårdar och att denna åsigt delas såväl af honom sjelf som af majoriteten i denna Kammare. Jag tror emellertid den åsigten icke vara af synnerligt stort värde, ty om man vill hafva ett rörligt försvar, så lärer dess upprådande vid krigsutbrott icke komma att bestämmas af majoritetens åsigt, utan af fiendens anfallspunkt, för så vidt försvarskrafterna skola hafva till ändamål att möta och afslå ett anfall. Fienden är nemligen icke skyldig att anfalla oss, der vi lagt vårt försvar, utan vi måste tillse att vårt försvar förlägges till de punkter, som anfallas.

Vidare skulle jag vilja upptaga till bemötande några af Herr Ödmans anmärkningar. Han erkände, att just derföre att dylika fartyg af de största certer voro så dyra, måste man vid anskaffande af sådana för vår marin göra en massa kompromisser, och han erkände de svårigheter, certkomitén just af denna anledning haft att öfvervinna. Men, hänvisande på pansarfartyg i andra länder som göra större fart, ansåg han den föreslagna farten af 13 knop alltför liten. Jag påstår emellertid att 13 knops hastighet icke är så dålig fart. Om man ser på Rysslands örlogsflotta, så finnas der fartyg med endast 11, 10, ja till och med endast 7 knops fart. Som ett exempel på huru ett pansarfartygs fart efter längre tids sjötjenstgöring kan nedgå, tillåter jag mig här i förbigående omnämna, att spanska pansarfregatten »Numancia», som under spaniorernas krig mot Chile och Peru var förlagd i Stilla Oceanen, vid afgangen från Spanien gjorde 12 knop, men efter en tids tjenstgöring i Stilla hafvet endast 5 knop.

Man har vidare anmärkt mot pansarbåtstypen, att den icke har något reträttförsvar. Jo, den har ett sådant försvar i sina 3 däckskanoner af Armstrongs modell, som icke äro att förakta, enär de genomtränga 25 centimeters pansar vid mynningen. Ett lyckadt skott från en af dem, hvilket intränger genom en kanonport, kan göra lika stor skada som en pansargranat, som genomtränger pansaret. Till bevis på att detta försvar icke är så att förakta eller så utan motstycke i andra mariner, som Herr Ödman förutsätter, vill jag för öfrigt åberopa, att en del franska pansarfregatter har sina svåra kanoner uti barbettorn och ett obepansradt batteri, bestyckadt med smärre refflade kanoner.

*Ang. anslag
till byggande
af ett pansar-
fartyg.
(Forts.)*

Herr Ödman har äfven vädjat till krigshistorien, men jag beklagar att man icke eger någon synnerligen rikhaltig modern krigshistoria att åberopa för pansrade örlogsfloTTan. Vi hafva dock en liten sådan från den ännu pågående striden mellan Chile och Peru. Så länge peruanernas pansarfartyg »Huascar» kunde hålla sjön, vågade chilenerna icke företaga några landstigningsoperationer. men då nämnda fartyg var taget och Peru ej hade ett enda stridsdugligt fartyg, så började chilenernas landstigningar i stor skala under detta krig, som förtjenar mera uppmärksamhet, än som deråt egnats; då, när det var omöjligt för peruanerna att skicka ett enda fartyg på sjön, har följden blifvit, att Peru nu ligger slaget vid Chiles fötter.

Herr Ödman uppgaf vidare, att skälet, hvarföre Danmark hade en starkare pansarflotta än vi, skulle vara det, att Danmark hade kolonier i Vestindien att skydda. För mig åtminstone var detta någonting nytt; jag åtminstone känner icke något land, som lägger an på att bygga pansarfartyg uteslutande för att med dem försvara sina kolonier, och minst af alla lärer väl Danmark göra det. England, som torde hafva större skäl än Danmark att fästa vikt vid sina kolonier, har visserligen en och annan pansarfregatt stationerad på aflägsnare farvatten för att kunna bilda en kärnpunkt i försvaret mot fienden, men hufvudstyrkan af dess pansarflotta är nog afsedd för andra ändamål.

Jag tillåter mig tro, att då man här motsätter sig Kongl. Maj:ts förslag, till hvilket jag för min del förordar bifall, och såsom skäl därför anför, att man vill afvakta ett bättre förslag, så syndar man emot en gammal känd maxim. De som så göra, tillämpa det gamla franska ordspråket »le mieux est l'ennemi du bien». det bästa är fiende till det goda. Det vore i så fall klokast att indraga alla anslagen under femte hufvudtiteln. Det bästa förslaget lär väl icke kunna presteras i en tid som vår med dess hastiga och snabba utveckling på upptäckternas bana; men den omständigheten, att ett godt krigsfartyg efter ett visst antal år kan blifva mindre användbart för sitt ursprungliga ändamål, lär väl icke utgöra hinder för att det mycket väl sedermera kan användas i sjöförsvarets andra linie till hamn- och positionsförsvar.

Ang. anslag
till byggande
af ett pansar-
fartyg.
(Forts.)

Med hvad jag nu yttrat har jag, min vana likmätigt, försökt i korta ordalag gifva skäl för min åsigt. Jag yrkar således, att Kammaren ville bifalla den Kongl. propositionen.

Till slut ber jag att mot dem, som påstå att tiden nu är inne att pansarfartygen skola försvinna, få återopa en auktoritet, Kommandören Adlersparre, hvilken förr satt här ibland oss. Han yttrade i sitt arbete om »Nutidens Sjökrigsmateriel» följande på sid. 126:

»Vidare kunna vi ej undgå att hafva lika kraftiga, men fullt sjödugliga fartyg för de yttre banden af vår skärgård och för att, oberoende af väder och vind, kunna, när så påfordras, uppträda på ena eller andra punkten af vår kust.»

Han var en man med klar blick i sjöförvarsfrågor, och jag hoppas att hans ord, om de också icke ega auktoritetens hela tyngd, icke kunna annat än göra sig gällande i denna Kammare.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Jöns Rundbäck: För så vidt jag kan finna af Kongl. Maj:ts proposition och Stats-Utskottets betänkande i ämnet, har min kamrat på bohuslänsbänken gifvit pansarbåten grundskottet. Afven Utskottet har gifvit goda skäl för sin framställning; men å andra sidan hafva de talare, som uppträdt i frågan, nedskjutit Stats-Utskottets betänkande, äfven de med goda skäl. Under sådana förhållanden anser jag ingenting annat återstå än att säga rent ut hvad man tänker; och jag gör det också för min del, då jag nu yrkar afslag å såväl Kongl. Maj:ts proposition som Utskottets förslag.

Till stöd för detta yrkande skulle jag kunna återopa flera skäl; men som jag hvarken är tekniker eller taktiker, vill jag icke besvära Kammaren med någon föreläsning härutinnan. Deremot kunde jag visserligen önska att tala något litet om flottans mission och om de anslag, som under de sista tjugu åren för dess utveckling beviljats; men då den saken är af Herrarne känd, utan att jag talar derom, vill jag på denna sena timme icke dermed uppehålla Kammaren. Det är allenast en enda sak, jag vill upptaga till besvarande.

Af båda sidornas talare har framhållits, att vårt grannland Danmark eger större örlogsflotta än vi. Detta är sanning i afseende på fartygens antal; men lika visst är, att Danmark haft mindre utgifter för sitt sjöförvar än Sverige. Den siste talaren har äfven i det hänseendet anmärkt, att Danmarks utgifter för sin flotta relativt till folkmängden varit större än Sveriges; och detta är sant. Men om Herrarne vilja taga del af Danmarks utgiftsstater för detta ändamål under senare åren, skolen I finna, att *i medeltal* Sverige haft större utgifter för flottan än Danmark. Och ändå hafva vi icke någon flotta! Det är derpå det hänger, att vi haft för mycket utgifter för vår flotta utan motsvarande gagn. Vi hafva för mycket manskap, för många hus m. m. Det är just sådana saker, som måste reduceras till sina rigtiga dimensioner; och då det skett,

tror jag vi skola få öfverskott äfven för byggande af pansarfartyg. Hafva vi en gång fått klart för oss, att pansarfartyg och sjöförsvaret i allmänhet är nödvändigt för vårt fosterlands försvar, då tror jag också, att man med allvar bör taga uti med den saken; men då förslå icke två millioner om året, då erfordras säkerligen tio millioner årligen. I sådant fall måste man också göra inskränkningar på landförsvaret, om staten skall kunna bära de nödiga utgifterna. Jag tog mig dristigheten pååka detta äfven vid remissen af den Kongl. propositionen, och jag vidhåller ännu hvad jag då i det hänseendet yttrade, ty Sverige kan icke bära ett starkt försvar både till lands och sjös på en gång, utan det ena måste gifva med sig för det andra. Utan att vidare yttra mig om den saken, vill jag såsom ett kraftigt skäl för afslag ytterligare anföra: Låt de nu församlade komiterade, hvilkas utlåtanden väl om ett par år blifva färdiga, framlägga dessa, innan vi taga något afgörande steg i ena eller andra riktningen, och låt de kommande riksdagsmännen se och pröfva sakerna i dess helhet och derefter fatta sina beslut! Ett sådant förfarande äro vi bäst försvarade med, men icke med att på förhand binda dem vid något. Detta skäl, som oupphörligt framstälts för afslag i med detta likartade fall, har hittills fått gälla undan för undan, och hvarföre skulle det icke få gälla äfven nu? Om sedermera Riksdagen kommer på det klara med att större pansarfartyg behöfva byggas, har ju sjelfva ordföranden i certkomitén förklaradt, att han trodde, det ett sådant fartyg skulle kunna byggas fortare än nu föreslagits, ja, på ett par års tid, om man vill forcera arbetet. Skulle man återigen, på sätt Utskottet föreslagit, vilja bygga mindre pansarbåtar, blir detta naturligtvis så mycket lättare; af sådana kan man bygga en mängd på ett år; för sådant ändamål behöfver man således nu ännu mindre bevilja anslag.

Jag skall, som jag förut nämnt, icke länge uppehålla Kammarren, helst flere talare efter mig begärt ordet. Jag vill endast ytterligare anmärka, att jag trott mig finna, det alla talare, hvilka yrkat afslag å Kongl. Maj:ts proposition, helst skulle önskat tala för afslag å såväl Kongl. Maj:ts som Utskottets förslag. Hvilka naturkrafter, som verkat att de icke gjort det, känner jag icke; då jag för min del gjort det, har jag icke ledts af andra bevekelsegrunder än det rena uppsätet att säga ut hvad jag tänker.

Herr Aspelin: I en fråga sådan som denna är det för en icke fackman omöjligt att grunda sitt omdöme på egen erfarenhet; han måste stödja sig på andras erfarenhet samt de uppgifter och upplysningar, som stå till buds. Oss föreligga den Kongl. propositionen med ty åtföljande statsrådsprotokoll, certkomiténs betänkande och Utskottets utlåtande. De i statsrådsprotokollet upptagna och af enhvar bland Kammarrens ledamöter väl kända skäl, på grund af hvilka den Kongl. propositionen är afgifven, certkomiténs enhäliga förordande för certen A. och landets till följd af ständiga upp-

Ang. anslag till byggande af ett pansarfartyg.
(Forts.)

Ang. anslag
till byggande
af ett pansar-
fartyg.
(Ports.)

skof med vår försvarsorganisation alltmera trängande behof af ett starkt sjöförsvaret, synas mig vara goda skäl för bifall till Kongl. Maj:ts proposition, såvidt icke andra kraftiga motskäl förefinnas, af hvilka jag dock icke hittills sett till några.

Stats-Utskottet har sökt genom ett, som det synes mig, mindre lyckligt försök afböja den Kongl. propositionen, nemligen genom att framlägga ett motförslag, hvilket jag anser betydligt sämre, än ett rent afslag skulle hafva varit. Stats-Utskottet säger nemligen i motiveringen. att »först efter den fullständiga utredning, som af den nu samlade sjöförsvarskomitén är att motse, kan den frågan väntas blifva tillförlitligen afgjord, hvilken ställning inom försvaret sjövapnet för framtiden bör intaga, och på denna frågas pröfning måste ytterst bero bedömandet hvilka fartygscerter må företrädesvis anses för våra behof lämpliga». Och detta förhållande säger Utskottet utgöra giltigt skäl för afslag å Kongl. Maj:ts proposition, helst byggnadsarbetet skulle på flere år fördelas och en genom uppskof uppkommen tidsförlust lätt i en framtid skulle kunna genom påskyndadt arbete återvinnas, »dervid jemväl den fördel bör vinnas, att vederbörande få tillfälle att tillgodogöra sig den erfarenhet, som under väntningstiden blifvit ernådd, och de uppfinningar, som derunder sett dagen». Dessa skäl kunna nog vara beaktansvärda, men jag vill icke erkänna dem vara fullt giltiga för afslag. Om vi i 10 år uppskjuta med byggandet af ett fartyg utaf certen A., återstår ju alltid det inkastet, att, om man väntade ett par år till, skulle kanske nya uppfinningar under tiden vara gjorda, som kunde komma oss till godo; och beträffande sjöförsvarskomitén vill jag taga för afgjort, att densamma icke kommer att i detalj arbeta på fartygscerter. Stats-Utskottet säger vidare: »Då emellertid det ej lärers kunna anses välbetänkt, att i afvaktan på utredningens verkställande alla arbeten till stärkande af sjöförsvaret skulle ligga nere, samt certkomitén till antagande förordat, förutom den fartygstyp, hvilken Kongl. Maj:t nu till utförande föreslagit, äfven flere andra mindre certer, hvilka kräfva betydligt mindre kostnad och i afseende å hvilka certers fulla användbarhet för våra behof komiterade synts vara ense, har Utskottet ansett sig böra föreslå Riksdagen att, på det Kongl. Maj:t icke må sakna tillgångar till byggande af mindre fartyg, derest sådant skulle inom den närmaste tiden pröfvas vara af oundgängligt behof påkalladt, ställa dertill erforderliga medel till Kongl. Maj:ts disposition». Men nu är att märka, att certkomitén enhälligt förordat certen A, att komitén visserligen föreslagit fyra olika certer, men att af dessa de tre mindre torde kunna anses såsom supplement till certen A, hvilken skulle utgöra sjelfva kärnan i försvaret, samt att Kongl. Maj:t begärt ett anslag till ett stort fartyg A, men erbjudits medel till mindre fartyg, hvilka regeringen kanske icke vill eller kan bygga, förrän frågan angående certen A blifvit afgjord. Jag ifrågasätter om en sådan åtgärd, som Stats-Utskottet föreslagit, verkligen skulle kunna anses välbetänkt. Mig

förefaller det som ett bortplottrande af 480,000 kronor för att dermed tills vidare friköpa sig från en visserligen vida högre, men likväl nödvändig utgift för landets försvar.

Vördsamt, Herr Talman, yrkar jag afslag å Utskottets utlåtande och bifall till den Kongl. propositionen.

Ang. anslag till byggande af ett pansarfartyg.
(Forts.)

Herr Casparsson: En utländsk statsman, som, sedan han länge varit chef för oppositionen, blifvit premierminister, råkade en gång taga miste och votera mot sin egen regering. Då någon, förvånad häröfver, tillsporde honom om orsaken härtill, svarade han: »jag är så van att rösta *mot* regeringen, att jag har svårt att bortlägga den vanan». Då jag fick se Stats-Utskottets afstyrkande af den nu ifrågakvarande Kongl. propositionen, förestälde jag mig, att Stats-Utskottet här råkat ut för samma vanas inflytande.

Men detta är dock kanske icke det märkvärdigaste i saken, utan mera märkvärdigt torde vara, att Stats-Utskottet föreslagit något, som Kongl. Maj:t, icke begärt, och förordat certer, hvaröfver Kongl. Maj:t ännu icke yttrat sig. Detta påminner mig om en tilldragelse ur min tidigare landtmannapraktik — jag ber Herrarne taga detta mitt yttrande icke metaforiskt, utan efter ordalydelsen. Det var en landtbrukare, som af ekonomiska skäl under flere år uraktlätit att omsätta sin kreatursbesättning — jag ber Herr Talman om ursäkt att ämnet är något trivialt — och han befann sig nu inför den tvingande nödvändigheten att anskaffa en tjur; men han var tveksam om certen eller racen, som vi kalla det på vårt landtmannaspråk. Han vände sig derföre till en ekonomisk rådgifvare — ett slags privat Stats-Utskott — och begärde hans råd. Denne svarade: »köp icke någon tjur; anskaffa i stället 8 å 10 stycken kalfvar». Förvånad häröfver, svarade den andre: »Ja, men jag behöfver inga kalfvar i första hand, utan något helt annat». »Visserligen», svarade den andre, »men har ni först köpt kalfvarne, är ni sedan tvungen att anskaffa tjuren, och på det sättet får ni både kalfvar och tjur». »Men det kommer ju att kosta mycket mera», invände landtbrukaren, hvartill åter den andre gennälde: »anslagsfrågan är eder sak att bedöma; jag har blott gifvit mitt råd ur den synpunkten, huru ni fortast och bäst skulle kunna omsätta eder kreatursbehållning». Och onekligen hade mannen häri rätt; ty om man först skaffar sig det mindre nödvändiga, är man nog tvungen att skaffa sig det mera nödvändiga efteråt.

Jag erkänner, att de sjökalfvar — på 30,000 eller 120,000 kronor stycket — som Stats-Utskottet här föreslagit, icke mycket tilltala mig, och att, om jag blir nödsakad att välja mellan dessa och de kraftigare fartyg, Kongl. Maj:t föreslagit, jag måste rösta för Kongl. Maj:ts förslag. Men som jag hyser stora betänkligheter äfven mot detta förslag och, derest tillfälle dertill gifves, kommer att rösta mot detsamma, ber jag att få något motivera detta afslag.

Jag vill till utgångspunkt taga det förslag, som Kongl. Maj:t

Ang. anslag
till byggande
af ett pansar-
fartyg.
(Forts.)

framlade vid 1876 års riksdag. Det var en fullständig plan till sjöförsvarets ordnande, hvaruti ingingo 6 större bepansrade fartyg, nemligen sex ramar, och vidare 20 pansrade och 20 opansrade kanonbåtar, minbåtar m. m. Det var, som sagdt, ett fullständigt förslag, och jag röstade med varmaste öfvertygelse för detsamma. Men hurudan var också den dåvarande ställningen? 1875 års härordningsförslag var nyss jordadt. Detta kompromissens förstfödda barn var dödt, och jag tror icke att några sörjande anförvandter följde det till grafven. Stämningen i landet och inom Riksdagen önskade, att något borde göras för stärkande af vårt försvar. Och hurudan var den ekonomiska ställningen? Statsverkets inkomster visade betydliga öfverskott, och de extra anslag, som 1871 års Riksdag anvisat till stärkande af landtförsvaret, voro till största delen för sitt ändamål använda; blott Karlsborgs fästning var ännu ofullbordad. Under sådana förhållanden föreföll det mig särdeles lämpligt att framlägga förslag till sjöförsvarets ordnande, åtföljdt af en finansplan, och jag röstade med fullaste öfvertygelse för detsamma. Den rent tekniska frågan kunde jag naturligtvis icke bedöma, men jag litade på fackmännen och Kongl. Maj:ts omdöme. Förslaget föll dock, och jag lemnar derhän, om det ej kanske var bäst att så gick. Huru äro förhållandena för närvarande? En komité, som Stats-Utskottet på sitt koncisa språk kallar för »certkomitén», har afgifvit ett förslag, å hvilket bläcket nyss torkat. Men denna komités förslag omfattar endast *sättet*, huru pansarfartyg skola byggas, men intet om det *antal* fartyg, vi behöfva, så att i det fallet sväfva vi i fullkomlig ovisshet; och jag är, i likhet med talaren på göteborgsbänken, aldeles öfvertygad, att, om vi börjat att bygga ett, så kunna vi icke nöja oss dermed, ty *ett* eller *intet* kan för vårt försvar vara ungefär detsamma. Hurudan är vidare den ekonomiska ställningen för närvarande? Statskontoret laborerar med en kassabrist, som uppgifves till 14 millioner och som naturligtvis under den närmaste framtiden kommer att absorbera alla möjliga öfverskott; och vi må anse oss lyckliga, om icke till dess fyllande särskild beskattning behöfves. Sedan 1876 års förslag framlades, hafva dessutom tillkommit åtskilliga extra utgifter på fjerde hufvudtiteln till behof. hvilka jag föreställer mig äro af den beskaffenhet, att de i den närmaste framtiden måste fyllas. Jag tog mig därför vid remissen af den Kongl. propositionen friheten att för Kammaren framlägga dessa siffror, men jag vill nu göra detsamma något långsammare. Jag ansvarar för siffrornas riktighet, så till vida som de i statsverkspropositioner och Stats-Utskottets betänkanden lemnade uppgifter äro tillförlitliga. Hvad som således återstår att anslå, sedan de i dag beviljade anslagen blifvit frändragna, utgör för *fältartilleriet* 3,800,000 kronor, för *positionsartilleriet* och *projektiler för grofva kanoner* 410,150 kronor, för *barackbyggnader* 200,000 kronor och för *Karlsborgs bestyckning* 3,140,000 kronor. Hvad Karlsborgs fästningsbyggnad kan komma att kosta, känner jag

icke, men, detta oberäknadt, utgöra således de summor, som under närmaste framtiden måste anslås, 7,550,150 kronor; och om man uppskattar fullbordandet af Karlsborgs fästning till 450,000 kronor, hvilket säkerligen är ytterligt lågt beräknadt, så kommer man till en summa af 8,000,000 kronor. I Statskontoret förefinnes, som ofvan nämnts, en brist på 14,000,000 kronor. Taga vi i betraktande hvad som *derutöfver* förestår under den närmaste framtiden, tror jag att äfven de mest optimistiska förhoppningar måste anslå de summor, som komma att framgå ur landtförsvarskomiténs betänkande om landtförsvarets ordnande, till åtminstone 8,000,000 kronor årligen, om också denna summa under de första åren kan tåla vid någon nedsättning. Hvad sjöförsvaret kan komma att kosta, derom veta vi ännu intet. Det är dessa framtidsutsigter, som hos mig alstrat de största betänkligheter mot att påbörja byggandet af en pansarflotta. Och hvad beträffar ordnandet af försvaret utan någon fast plan, så hafva följderna deraf visat sig på fjerde hufvudtiteln. Ty när för tio år sedan utgifterna under denna hufvudtitel ordnades — och dertill åtgäingo då flere timmar, än vi i dag derpå använt minuter — så visade den reglering af de ordinarie anslagen, som då uppgjordes, en siffra af 9,994,000 kronor, då för närvarande den ordinarie regleringen, sådan vi i dag uppgjort densamma, utgör 17,222,000 kronor, och ändå hafva vi icke något försvar. Sedan vi utan något bestämdt mål och uppgjord plan gått så till väga med den fjerde hufvudtiteln, vågar jag för min del icke på samma sätt fortsätta på den femte.

Detta utgör för mig ett så bestämmande skäl till försigtighet, att jag icke kan annat än yrka afslag på nu föreliggande punkt. Det är nemligen enligt mitt förmenande icke genom *påbörjade* arbeten som vårt försvar stärkes, utan det är genom *fullbordade*. Och då i detta senare hänseende så mycket ännu återstår, kan jag icke med min röst bidraga till påbörjande af nya byggnadsarbeten, för hvilka icke någon bestämd plan är framlagd. Jag kommer därför att yrka afslag på så väl Kongl. Maj:ts proposition som Stats-Utskottets förslag. Men skulle jag försättas i nödvändigheten att slutligen votera mellan Kongl. Maj:ts och Utskottets förslag, så vill jag tillkännagifva, att jag obetingadt kommer att rösta för Kongl. Maj:ts.

För närvarande yrkar jag rent afslag på båda.

Herr Gasslander: Jag skall endast be att få lemna några upplysningar i ekonomiskt hänseende. Jag ämnar icke taga Kammarrens tålmod länge i anspråk, utan vill fatta mig så kort som möjligt.

Man har här talat om, att vi icke hafva något sjöförsvaret och att flertalet af våra fartyg i det närmaste äro föråldrade. Detta kan visserligen i viss mån vara sant, men vår flotta har dock ett byggnadsvärde af inalles 28,151,000 kronor. Af dessa fartyg bestå de egentligen stridsdugliga af dels monitorer, dels pansarbåtar och dels kanonbåtar. Alla dessa äro af jern. Återstoden utgöres af

Ang. anslag
till byggande
af ett pansar-
fartyg.
(Forts.)

ångfartyg af trä, segelfartyg af trä, minfartyg, minbåtar samt diverse andra mindre fartyg och båtar. Det är gifvet, att en sådan materiel måste gå sin förgångelse till mötes, äfven om man aldrig så noga ombesörjer dess underhåll. Gifvet är också, att, i samma mån som fartygen länge bibehållas, ökas kostnaden för deras underhåll. Det kan således icke vara fullt ändamålsenligt att allt för länge bibehålla ett och samma fartyg. När man nu under loppet af tre år icke erhållit något nybyggnadsanslag för flottans räkning, har naturligtvis flottans värde derigenom ganska betydligt förminskats. Håller man sig nu endast till de egentliga stridsfartygen, så visar det sig, att deras värde, då man tager i betraktande deras varaktighetstid, för hvarje år minskats med något öfver en half million kronor. Således har man under de trenne sista åren, då något anslag till flottans nybyggnad icke beviljats, i sjelfva verket minskat dessa stridsfartygs värde med öfver en och en half million kronor. Om man vidare efterser hur förhållandet är med öfningsfartygen och de andra mindre fartygen, så blir resultatet, att den värdeminskning, som hela flottan under hvar och ett af dessa trenne år undergått, uppgår till något mer än en million kronor eller tillsammans för alla tre åren till öfver tre millioner kronor. Man har yttrat, att *ett* pansarfartyg af nu ifrågavarande cert icke vore tillräckligt för vårt sjöförsvär, utan att det behöfdes åtminstone fem sådana. Fem pansarfartyg skulle kosta omkring femton millioner kronor, det vill säga något mer än hälften af det värde, som flottans fartyg för närvarande hafva. Men när en förgången tid kunnat lemna tillräckligt anslag för att åstadkomma en materiel af detta värde, är jag öfvertygad om, att det icke heller nu skulle öfverstiga landets krafter att fortfarande bevilja ett anslag, tillräckligt stort för att hålla flottan vid den styrka som den för närvarande innehar.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Grefve Björnstjerna: Jag är ledsen att behöfva, åtminstone till en del, motsätta mig det anförande, som nyss hölls af min värderade vän på uplandsbänken. Han uppställde en tablå öfver de utgifter, som förestode för landtförsvarets ordnande, men han nämnde icke inom hvilken tidrymd dessa utgifter skulle bestridas. Skulle man framdeles i detta hänseende gå till väga lika sparsamt som i förmiddags, då det var fråga om att bevilja medel till fortsättande af Karlsborgs befästade, tror jag sannerligen icke att årsbudgeten skulle komma att särdeles mycket deraf betungas. Jag tror, att den ärade talaren för öfrigt i sin jämförelse mellan utgifterna för landtförsvaret för några år sedan och utgifterna nu gjorde sig skyldig till samma misstag, som en annan talare för några dagar sedan förebrådde Herr Statsministern. Han glömde nemligen bort bostäl- lenas afkastning på det ena stället, men räknade in ersättningen derför på det andra.

Jag delar deremot till alla delar den ärade talarens åsigt om

Stats-Utskottets nu föreliggande betänkande, ett betänkaude som hos mig väckt verklig förundran. Vi känna alla den olyckliga strid, som under så många år såväl inom som utom representationen pågått rörande vårt sjöförsvär. Följden häraf har varit, att under det andra nationers mariner gått med jettesteg framåt, hafva vi stannat långt tillbaka. Jag tror icke att man med skäl kan förebrå regeringens detta sorgliga förhållande — hon har många gånger sökt lösa frågan — men representationen har städse nekat sitt bifall, detta på möjligen goda skäl, att meningarne inom sjövapnet sjelft varit så delade i fråga om de rätta fartygscerterna. Nu tyckes emellertid frågan härom vara undångjord. En komité, både talrik och sammansatt af de bästa krafter, inom sjövapnet och konstruktionscorpsen, har med alldeles ovanlig enighet förordat de fartyg, hvilka för våra förhållanden kunna antagas vara de lämpligaste. Stats-Utskottets ordförande har genom uppläsning af reservationerna inom berörda komité bevisat just hvad han icke ville bevisa; ty summan af dessa reservationer är just den, att samtliga Herrar reservanter förordat certen A. Detta fartyg, som gör jembförelsevis god fart, och som väl kan använda sitt kraftiga artilleri på öppna sjön, är således ganska lämpligt till rekognosceringsfartyg; visserligen bör det icke, såsom Herr Hedlund trodde, gå in i fiendens hamnar att der uppsöka hans flotta, utan torde det vara nog, om det närmar sig fienden på öppna hafvet tillräckligt att upptäcka hans blifvande anfallspunkt, d. v. s. man fordrar af detta fartyg alldeles samma tjänst som det kavalleriet uträttar till lands. Tillbakaträngdt i skärgården, kommer ett dylikt fartyg med sina pansarbrytande kanoner och sina minor att blifva en ytterst farlig motståndare, som säkerligen skall binda en mångdubbelt starkare fiende, utan att denne i alla fall skall kunna hindra vår pansarbåt, om den är väl förd, att vid behof löpa ut i öppna sjön; ty, såsom Herr Lindmark yttrade, med en skärgård sådan som vår är detta nära nog *omöjligt*. Jag hyser visserligen icke så sangviniska förhoppningar, som den man måhända skulle kunna uppleta i Kongl. Maj:ts proposition, eller att *ett* sådant fartyg eller till och med *fyra* dylika skulle kunna betrygga Gotland eller hindra fienden från att landstiga på våra öppna kuster; men att ett så kraftigt slagskepp som det föreslagna skulle vara en betydlig hjälp för vårt kustförsvär kan deremot icke nekas.

Jag skulle vilja ingå i en liten krigshistorisk diskussion med ett par föregående talare, om det icke vore så sent på aftonen. Men om man vill jembföra förhållandena i Skandinavien med dem emellan Tyskland och Frankrike, går man i sanning för långt. Tyskland och Frankrike, tvenne till hvarandra gränsande kontinentalmakter, hvilka på stora sträckor, såsom t. ex. Lothringen, der preussarne 1870 inryckte, icke skiljas från hvarandra ens genom en bäck, icke kan väl förhållandet i dessa länder jembföras med Skandinavien, omflutet som detta är af haf på de flesta sidor?

Hvad Turkiet åter beträffar, icke behöfde Ryssland dit trans-

Ang. anslag till byggande af ett pansarfartyg.
(Forts.)

*Ang. anslag
till byggande
af ett pansar-
fartyg.
(Forts.)*

portera en enda man sjövägen, för att framrycka till Konstantinopel. Turkiets pansarflotta slutligen, som aldrig under fredstid gick utom Bosporen, var mera till för att paradera för sultanen, än för att göra gagn. Historien om en batalj mellan ett ryskt handelsfartyg och en turkisk pansarbåt är emellertid, efter hvad som blifvit upplyst af engelska tidningar, en fullkomlig humbug. Icke ett ord af den är sant. Det ryska fartyget tog genast till flykten. Den ryske kaptenen, som utspridde historien om den ärorika striden, har därför blifvit stäld för krigsrätt och mistat tjensten. Så står det till med den saken.

Hvad Peru och Chile beträffar, har Herr Lindmark redan derom lemnat upplysningar. Förhållandet der kan i någon mån jämföras med Skandinaviens. Höga bergskedjor skilja de båda länderna från hvarandra. Peru kunde derföre lätt hindra Chile att från landsidan beträda dess område. Detta måste således ske sjövägen. Så länge Peruanernes dåliga, men med lysande tapperhet förda pansarfregatt Huascar höll sjön, var det omöjligt för Chile att verkställa denna landstigning. Först sedan nämnda fartyg blifvit skjutet i sank, vände lyckan sig; först då blef det möjligt att öfverföra trupper till och besegra Peru. Ett enda väl fördt pansarfartyg kan således vara till oberäkneligt gagn vid ett lands försvar. Vid sådant förhållande kan jag icke finna det annat än välbetänkt af Kongl. Maj:t att nu föreslå byggandet af ett tidsenligt pansarfartyg, helst detta naturligtvis är så dyrbart, att det icke kan byggas på ett år. Dertill erfordras längre tid. Hvad svarar nu Stats-Utskottet på denna Kongl. Maj:ts proposition? Jo, hvad Kongl. Maj:t äskar, det får han icke, men vi bjuda deremot 480,000 kronor till byggande af fartyg, som Kongl. Maj:t aldrig begärt eller ens omnämnt. I sanning ganska eget. Kongl. Maj:t begär ett slagskepp för att hålla fienden från våra kuster. Stats-Utskottet åter föreslår att bygga några minbåtar, sådana som vi redan ega eller ock några små pansarbåtar, beräknade för Karlsborgs försvar, en fästning, som, om dess byggande fortgår på samma skyndsamma sätt, som det Kammaren i dag beslutat, icke på mansåldrar kan försvaras. Dessutom, kan det väl vara lämpligt att samla försvaret inom hjertat af landet, men lemna gränserna öppna för fienden? Det försvarssystemet hafva vi en gång försökt i Finland, men det var icke godt. Jag åtminstone gillar icke ett sådant tillvägagående, och jag tror icke heller att någon verklig fosterlandsvän gör det. De stora försvarskomitéeer, på hvilkas arbeten vi nu vänta, skola säkerligen icke heller göra det. Men om så är, förfaller ju äfven Utskottets hufvudsakliga skäl för afslag å Kongl. Maj:ts proposition eller det att vi icke böra göra något för försvaret, innan vi veta hvad komiterade tillstyrka oss att göra. Förvisad som jag är att Herrar komiterade både önska och skola tillstyrka ett kraftigt sjöförsvar, förefaller det mig gifvet, att kraftiga fartyg härtill alltid måste erfordras. Vi veta ännu icke huru landförsvaret kommer att ordnas; men detta har likväl icke hindrat oss

från att just i dag anslå 500,000 kronor för anskaffande af projektiler och kanoner. Och detta med rätta: ty huru man än organiserar armén, behöfves det alltid kanoner och kulor. Så är äfven förhållandet med sjöförsvaret; huru man än ordnar det, är det dock säkert att kraftiga slagskepp behöfvas. Någon den ringaste anledning, hvarför man nu bör uppskjuta med att sätta sådana fartyg under byggnad, förefinnes således ej. Under sådana förhållanden och då jag är fullt öfvertygad om att ett sådant fartyg, som Kongl. Maj:t här begärt, långt bättre motsvarar flottans och fosterlandets kraf än dem Utskottet föreslagit, vågar jag yrka afslag å Stats-Utskottets förslag och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Ang. anslag till byggande af ett pansarfartyg.
(Forts.)

Herr vice Talmannen Ifvarsson: Det är kanske orätt af mig att så långt in på natten besvära Kammaren med något yttrande i denna fråga. Men då det förunderliga förhållandet inträffat, att flere af de talare, som yrkat rent afslag, sagt att de skulle föredraga Kongl. Maj:ts proposition framför Stats-Utskottets förslag, oaktadt de ansågo att man borde spara och endast af sådan anledning afslå så väl det ena som det andra förslaget, kan jag icke underlåta att härom yttra några ord.

Skall af ekonomiska skäl något anslag icke beviljas, så är det förunderligt, att man icke hellre beviljar ett lägre anslag än går in på ett högre belopp, om något måste beviljas. Och här är det icke endast fråga om det högre belopp, som af Kongl. Maj:t föreslagits att utgå nästkommande år, utan det är fråga om att binda sig vid ett stort anslag under flera år. Det kan till och med sägas att det icke endast är fråga härom, utan det gäller att hädanefter utveckla sjöförsvaret i samma storartade riktning. Dermed kommer man in på frågan om man skall hafva ett större eller mindre sjöförsvär, och man skall då genast finna att det är en mycket stor fråga, man har för sig, en fråga som man det oaktadt icke underkastat särskild pröfning. Männe man då icke har skäl att besinna sig, innan man binder sig vid ett visst, med stora utgifter förenadt system? Jag tror försigtigheten bjuder att afvakta det resultat, hvar till landt- och sjöförsvårskomitéerna kunna komma, innan man till påbörjande af detta system beviljar anslag. Hvad jag särskildt haft tillfälle att erfara vid komitéernas samarbeten är, att från begge hållen anses att *någon* flotta, något sjöförsvär böra vi hafva; men huru stor denna flotta bör blifva, derom tvistas ännu. Att ett skär-gårdsförsvär behöfves, och att således mindre därför lämpliga båtar äro nödvändiga att ega, dertill har jag icke hört någon neka. Men deremot har jag hört många skiljaktiga meningar uttalas äfven af fackmän, om huruvida man kan räkna på att sjöförsvaret skall kunna med fördel utvecklas derhän, att vi dermed kunna i väsentlig mån försvara hela vår kust; derom är man ännu icke på det klara. Då bjuder, enligt min tanke, såsom jag redan sagt, försigtigheten att icke på förhand bestämma sig för det större sjöförsvaret. Jag tror

Ang. anslag
till byggande
af ett pansar-
fartyg.
(Forts.)

att man hufvudsakligen bör betrakta frågan från denna synpunkt; och det är också från denna sida Stats-Utskottet uppfattat frågan. Jag för min del tror icke det kan förnekas, att anslag behöfvas för sjöförsvaret; men deremot har jag ansett betänkligt att tillstyrka beviljandet af anslag till påbörjande af större fartygs byggande, derföre att ett enda sådant otvifvelaktigt icke skulle lända till det dermed åsyftade målet; man skulle icke inskränka sig till ett fartyg, utan planmessigheten skulle fordra att flera sådana måste sedermera byggas, och derigenom vore vi redan på förhand inne på det större sjöförsvaret. Men låtom oss antaga att det stannade vid byggande af ett sådant fartyg som det ifrågavarande, derför att man under byggnadstiden förmärkt antingen att sjelfva planen eller fartygscerten vore olämplig, så framgår deraf såsom slutresultat, att man icke kan hafva påräknat gagn af ett sådant fartyg, och att de derpå använda medlen vore bortkastade. Skulle man åter komma underfund med att en utveckling af sjöförsvaret i sådan riktning vore ändamålsenlig, hvad hade man väl förlorat genom ett uppskof med beviljande af detta anslag? Man hade då endast afbidat tiden och erhållit visshet, huru sjöförvarsfrågan i sin helhet kommer att gestalta sig. Det fartyg, som här är ifrågasatt, skulle icke färdigbyggas på ett, utan under tre eller fyra år. Men skulle man då icke lika fort kunna få ett dylikt fartyg färdigt, om anslaget derför icke nu, utan sedermera beviljas att utgå under ett eller två år, i händelse detsamma fortfarande befinnes lämpligt. Skulle åter under tiden uppfinningarne hafva fortskridit derhän, att det pröfvades ändamålsenligare att bygga fartyg af en annan cert, hade man handlat väl genom att nu hafva undanskjutit frågan och icke byggt ett fartyg, som kanske långt innan det blifvit färdigt befunnes olämpligt eller föråldradt. Uppfinningarne gå i detta afseende nu för tiden så fort framåt, att ett fartyg, som anses lämpligt det ena året, anses olämpligt det andra. Jag vågar påstå att, äfven om man tager till exempel John Ericssons första monitor, har man godt stöd för en dylik uppfattning. Orsaken till monitorens kraftiga verkan var icke den, att den var ett sådant fartyg, utan låg helt enkelt deri, att ingen förut kände till denna nya uppfinning. Hade man på förhand haft reda på uppfinningen, skulle man nog hafva vetat att vara på sin vakt emot densamma. Detta bevisar, att om man i en hast kan påfinna något nytt och tidsenligt, har man långt större gagn deraf än att tillämpa gamla, redan förut kända uppfinningar. Äfven denna omständighet tror jag bör tagas i betraktande, innan man beviljar ett så stort anslag, som det nu af Kongl. Maj:t begärda.

För min del skulle jag icke hafva haft något emot att inbespara hela detta anslag och att således nu icke bevilja något anslag alls. Men då jag förnummit, att någon tvist icke finnes derom, att vi böra ega ett skärgårdsförsvär, har jag icke funnit det vara orätt att tillstyrka Riksdagen att bevilja anslag till byggande under tiden

af sådana fartyg, som under alla omständigheter böra komma i fråga att byggas. Jag tror att man på denna grund ganska väl kan bifalla Utskottets förslag.

Ang. anslag till byggande af ett pansarfartyg.
(Forts.)

Jag nämnde i början af mitt anförande, att det mycket förundrat mig att höra en och annan af Kammarens ledamöter yttra, att de vid val emellan Utskottets och Kongl. Maj:ts förslag föredroge Kongl. Maj:ts förslag, och detta af rent ekonomiska skäl. Hade man härför andragit andra skäl än *ekonomiska*, skulle det förvånat mig mindre!

En ärad talare på göteborgsbänken har yttrat, att han icke af ekonomiska skäl utan af grundlagen ansåge sig ej kunna rösta för Utskottets förslag. Det vore grundlagsvidrigt handadt af Stats-Utskottet, sade han, att, på sätt här skett, föreslå en ändring i en Kongl. Maj:ts proposition. Jag kan möjligen respektera detta skäl, under förutsättning att den ärade talaren verkligen hyser en sådan åsigt; men jag kan ingalunda dela denna hans mening. Ty hvart-hän skulle det väl leda, om Stats-Utskottet icke egde befogenhet att föreslå ändringar i en Kongl. proposition eller en motion? Då skulle fråga icke blifva om annat än att säga rent »ja» eller rent »nej»; och huru långt skulle man väl derigenom komma? Ingen Riksdag har någonsin, såvidt jag förnummit, så begränsat sin verksamhet; och jag tror icke heller, att någon Riksdag kan komma att tolka grundlagen på ett sådant sätt. Tro Herrarne att man genom en sådan tolkning af grundlagen skulle befrämja fosterlandets väl? Jag för min del tror det icke.

Jag vill icke längre uppehålla Kammarens tid. Jag ber blott att få uttala min synnerliga tillfredsställelse deröfver att, diskussionen i en fråga af så omfattande vikt förts med så mycken moderation, som i dag varit fallet. En talare har väl på sitt vanliga skämtsamma sätt talat om vissa vanor, om kalvvar och tjurar m. m. dylikt. Jag tror att vi böra förbise detta. Denne talare har sin särskilda vana att uppträda på ett förlöjligande sätt än emot Utskottet, än emot vissa personer. Andra finnas, som hafva för vana att allvarligt taga i betraktande, hvad som för fosterlandet är bäst eller icke, lemmande allt annat å sido. Denna vana anser jag vara bättre. Jag hemställer om bifall till Utskottets förslag.

Herr Herslow: Jag skall icke fördrista mig ingå i någon teknisk kritik öfver olika fartygscerter för att på detta sätt söka minska eller upphäfva värdet af den varma rekommendation, de verkligt sakkunnige först i komitén och sedermera här i Kammaren afgifvit för det af Kongl. Maj:t föreslagna pansarfartyget. För en sådan kritik fordras antingen grundliga fackstudier eller ock en sådan der underbar, naturlig lätthet att genast och i detalj begripa allting, äfven specialsaker; ingendera förutsättningen eger jag, och mängen här i Kammaren torde jemte mig sakna denna förmåga. Vi måste sålunda på enklare, oss närmare liggande grunder söka fota

Ang. anslag
till byggande
af ett pansar-
fartyg.
(Forts.)

vår ställning i denna fråga. Vi hafva här att välja emellan rent afslag, bifall till Utskottets eller bifall till Kongl. Maj:ts förslag. För ett rent afslag har man här i Kammaren likasom i Stats-Utskottet anfört, *dels* att vi hafva så mycket annat som kräfver våra penningar, *dels* att vi böra afvakta yttrande af ännu en komité, hvarifrån vi möjligen kunna vänta ytterligare utlåtande i frågan, *dels ock* slutligen att vi under väntetiden skulle kunna göra oss till gagn »all den erfarenhet och alla de uppfinningar, som göras under väntningstiden.»

Mine Herrar! Jag har sjelf så ofta stämplat dylika argument — som särskildt framkommit, när det gällt att stärka fosterlandets försvar — såsom de skjul, bakom hvilka de obotfärdige gömma sina verkliga förhinder, och jag har därför icke lust att i dag för egen del krypa der bakom. Hindrad af dessa grunder ifrån att yrka afslag, känner jag ännu mindre smak för ett bifall till Stats-Utskottets föreliggande hemställan. Ty skall jag vara med om att anvisa medel ur statens kassa för ett ändamål, som jag ej sjelf kan i detalj pröfva, så vill jag för ett sådant förslag hafva först sakkunnige personers enhälliga tillstyrkan, vidare Kongl. Maj:ts auktoritet samt slutligen och framför allt regeringens ansvar för dess framläggande. Allt detta saknar jag vid Stats-Utskottets framställning i ämnet.

Det är icke heller, enligt mitt förmenande, korrekt — en in-korrektitet, som redan af flere talare påpekats — att på sådant sätt, som Utskottet här gjort, gifva »svar på tal». Det är ej korrekt att, då Kongl. Maj:t af Riksdagen äskar t. ex. en pansarbrytande kanon, denna af Kongl. Maj:t gjorda framställning »på det sätt» af Utskottet tillstyrkes, att Riksdagen anmodas bevilja anslag till 500 kavalleripistoler. Jag går icke in på att man så der utan vidare tillåter sig vexla ett stort förslag i ett litet, att vexla en stor båt i flera småbåtar, och jag kan icke godkänna detta blott därför att, som Utskottet framhåller, vaxlingskursen är så jemn och beqväm, att 2 D äro precis = 4 B = 16 C, och att det medgifves Kongl. Maj:t att göra vaxlingen efter beqvämighet.

Jag hörde nyligen Stats-Utskottets ordförande yttra en maxim, som för mig har ett stort värde. Han sade nemligen: »låt detta vara detta». Jag hade önskat, att han just nu inom det Utskott, som han för närvarande leder, rätt kraftigt framhållit denna mycket viktiga sak.

Eftersom jag på anförda grunder icke kan godkänna två af de tre alternativen, återstår för mig endast det tredje.

Jag behjertar den invändningen, som gjorts af Utskottet och här i Kammaren, att det ej är rätt lyckligt att, då det gäller ett så stort förslag, göra en relativt så ringa början. Men jag betvivlar att förslaget gått lättare, om man sökt göra början med millionerna. Jag är så öfvertygad, som jag kan blifva det, af de bästa auktoriteter, som kunna influera på mitt omdöme, att Kongl. Maj:ts förslag är en god början, om också ej en stor början. Medkammaren

har, som jag hör, också redan antagit det. Jag hemställer därför värdigt till Kammaren, om ej vi, som vilja göra något för vårt fosterlands försvar och länge yrkat på att komma ut ur det stillastående, hvori denna viktiga angelägenhet i vårt land länge fjettrats, nu skulle förena oss om detta steg framåt och därför nu till en början säga A. — d. v. s. det A., som Kongl. Maj:t föreslagit.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Lindmark: Herr vice Talmannen yttrade nyss, att han satte värde på folk, som vore försigtiga. Äfven jag vill uppskatta en sådan egenskap; men — det finnes två slags försigtighet. Det ena är den försigtighet, som vet att, när ställningen det kräfver, stanna för att rekognoscera; detta är en klok försigtighet. Men ett annat slags försigtighet är att ständigt stå stilla; och ur den synpunkten betraktad kan försigtigheten blifva — öfverdåd. När Stats-Utskottets Herr Ordförande åberopade sig af prejudikaten från föregående Riksdagar, som beviljat begränsade anslag af 1,700,000 kronor till fartygsbyggnad, mot vilkor att icke större fartyg finge byggas än som med anslaget kunde fullbordas, då var detta tillvägagående ett öfverdåd, emedan Riksdagen själf lade hinder i vägen för verkligt dugliga fartygs byggande.

Nu, sedan flottan icke på tre riksdagar haft några anslag till nybyggande, bjuder Stats-Utskottet en summa under samma vilkor och till byggande af fartyg, som Kongl. Maj:t icke begärt. Om detta skall bevisa den lofprisade försigtigheten hos Stats-Utskottet, må det ursäktas mig, om jag deri ser något alldeles motsatt till klok försigtighet.

Det var endast detta jag ville säga. Jag för min del anser tiden vara inne att nu åtminstone taga ett steg framåt. För öfrigt instämmer jag till alla delar med den siste ärade talaren.

Herr Casparsson: Jag brukar sällan — i synnerhet så sent på aftonen — replikera emot mig framställda anmärkingar, men då nu sådana framstälts af två så aktade ledamöter i Kammaren som Herr Grefve Björnstjerna och Herr vice Talmannen, anser jag uppmärksamheten fordra att bemöta dem. Grefve Björnstjerna frågade mig, huruvida jag icke vid mina beräkningar öfver fjerde hufvudtiteln uteglömt inkomsten af boställena. Jag är då skyldig erkänna att så verkligen varit förhållandet, och att utgiftssumman har ett kredit på omkring 2 millioner, hvartill inkomsterna af boställena torde uppgå. Samme talare yttrade tillika, att jag icke kunde bestämman tiden, inom hvilken de af mig nämnda ifrågavarande på extra stat beräknade utgifterna skulle komma att utgå. Detta har jag visserligen ej kunnat, men jag har ansett och anser fortfarande, att medlen måste anslås under *den närmaste framtiden*.

Herr vice Talmannen tillvitade mig, att jag skulle på ett skämtsamt sätt hafva behandlat fäderneslandets angelägenheter. Jag tror

Ang. anslag
till byggande
af ett pansar-
fartyg.
(Forts.)

mig alltid hafva behandlat dem med djupt allvar. Men om Stats-Utskottets »angelägenheter» af mig någon gång skämtsamt behandlats, har det skett just därför, att jag ej alltid kunnat finna dem vara identiska med fäderneslandets.

Herr Liss Olof Larsson: Såsom det synes i slutet af Utskottets utlåtande, har jag ej inom Utskottet deltagit i behandlingen af förevarande hufvudtitel, och min afsigt var att icke heller deltaga i denna diskussion, men sedan jag fått höra antydningar derom att jag skulle afhållit mig såväl från Utkottet som från diskussionen, endast för att i denna kinkiga fråga slippa angifva min ståndpunkt, så vill jag icke underlåta att öppet uttala den. Jag skall emellertid icke till vederläggning upptaga något af de yttranden, som skett i den ena eller andra riktningen, ty allt hvad jag skulle hafva att säga är redan sagdt. Af alla de yttranden, jag i denna fråga åhört, skulle jag förnämligast kunna ansluta mig till Herr vice Talmannens, ehuru jag på samma skäl som han anfört kommer till ett annat resultat än det af honom påyrkade; ty jag kommer nemligen, i fall votering kommer att ega rum, att rösta för rent afslag. Skälen därför äro angifna i första delen af Utskottets motivering och ytterligare på ett mästerligt sätt framlagda af Herr vice Talmannen.

Häraf framgår att jag för närvarande, lika som Utskottet, på inga vilkor vill lemna anslag för det stora pansarskeppet, ehuru jag icke heller vill uttala någon förkastelsedom deröfver, utan vill hafva frågan derom ytterligare utredd. Under sådana förhållanden uppstår hos mig den frågan: när har jag den största utsigten att nu kunna slippa det stora fartyget, om jag ställer mig på Utskottets ståndpunkt eller yrkar rent afslag? Om jag då ser till, huru saken står, så har i Första Kammaren ingen enda talare uppträdt till försvär för Utskottets hemställan, men deremot en och annan för rent afslag, medan åter de allra flesta hafva röstat för Kongl. Maj:ts framställning. Här i Kammaren hafva flera talare, som yrkat afslag å såväl Utskottets förslag som Kongl. Maj:ts, förklarar sig i valet mellan dem båda komma att rösta för det senare. Därför anser jag den största faran ligga uti att antaga Utskottets förslag, enär vi då med temlig visshet komma att förlora i en gemensam votering och alltså få det stora fartyget såsom en följd af ett sådant beslut.

För min del röstar jag sålunda för rent afslag.

Herr Jonas Jonasson i Gullaboås: Såsom Kammaren torde hafva sig bekant, har jag i en af mig afgifven motion yrkat, att det för ifrågavarande ändamål af Kongl. Maj:t äskade anslagsbelopp icke måtte af Riksdagen beviljas. Då nu Stats-Utskottet icke behagat att å min framställning gifva något som helst svar, ehuru jag anser det varit min grundlagsenliga rätt att få ett sådant, vill jag nu endast gifva tillkänna, att jag för min del yrkar afslag å såväl Kongl. Maj:ts framställning som Stats-Utskottets i anledning deraf gjorda hemställan.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen gaf propositioner. i öfverensstämmelse med de yrkanden som förekommit, dels på bifall till Utskottets hemställan, dels på afslag å samma hemställan och bifall i stället till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet, dels ock på afslag å hvad såväl Kongl. Maj:t som Utskottet uti ifrågavarande hänseende föreslagit; och faun Herr Talmannen den förstnämnda propositionen vara besvarad med öfvervägande ja. Votering begärdes. I anledning häraf och för bestämmande af kontrapositionen förnyade Herr Talmannen propositionerna å de öfriga yrkandena, af hvilka det, som afsåg bifall till Kongl. Maj:ts förslag, nu förklarades hafva flertalets mening för sig. Men äfven angående kontrapositionen äskades votering, i följd hvaraf en så lydande omröstningsproposition först uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen antager deras mening som yrkat att, med afslag å Stats-Utskottets förevarande hemställan, Kongl. Maj:ts i ämnet aflåtna framställning må bifallas.

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammararen till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet på afslag å hvad såväl Kongl. Maj:t som Stats-Utskottet uti ifrågavarande afseende föreslagit.

Den omröstning, som anställdes enligt denna proposition, utföll med 79 Ja mot 98 Nej; och erhöill således propositionen för hufvudvoteringen följande lydelse:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 15:de punkten af dess Utlåtande N:o 9,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammararen afslagit såväl hvad Kongl. Maj:t som Stats-Utskottet uti ifrågavarande afseende föreslagit.

I den senare voteringen afgåfvos 82 Ja mot 93 Nej; varande alltså beslut fattadt i enlighet med nej-propositionen.

Punkterna 16 och 17:

Biföllos.

§ 3.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 3 (i samlingen N:o 9), angående nedsättning i gällande telegramtaxa i fråga om svarstelegram; samt

Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtanden:

N:o 4 (i samlingen N:o 10), i anledning af väckt motion om tillägg till 13 § i Kongl. förordningen den 22 November 1878 om mått och vikt; och

N:o 5 (i samlingen N:o 11), i anledning af väckt motion om ändring i Kongl. jagstadsagan den 21 Oktober 1864 i fråga om jagt efter elg.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 4.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr *Ahlin* under 14 dagar från och med denna dag
och » *J. E. Johansson* » 8 » » » 28 dennes.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ 1 på natten.

In fidem
H. A. Kolmodin.